

RØNNE HAVNS DIREKTØR:

Øen har de evner,
der skal til / **SIDE 2-3**

BUSINESS CENTER BORNHOLM:

En investering i
fremtiden / **SIDE 10**

BORNHOLMS ELEKTROMOTOR:

Hvis du vil være med, skal
du forberede dig / **SIDE 15**

Business Bornholm

Tirsdag 7. juni 2022

Annoncetillæg til Bornholms Tidende

TEMA: Bornholms grønne fremtid

Offshoreprojekter
vil komme som
perler på en snor

side **6-7**

Bornholms unikke
placering er vigtig

side **18**

Bornholm kan blive
verdens navle
– for energier

side **20**

TOYOTA
RELAX

OP TIL 10 ÅRS SERVICEAKTIVERET GARANTI*

*Toyota Relax er en garanti, som automatisk bliver aktiveret efter hvert serviceeftersyn på et autoriseret Toyota-værksted, helt op til bilen bliver 10 år eller har kørt 160.000 km., alt efter hvad der kommer først. Bilen må ikke være omfattet af fabriksgaranti.

Midtbornholms Auto A/S

Brovangen 20 · 3720 Aakirkeby · Tlf. 56 97 56 05
www.toyota-bornholm.dk

BORNHOLMS REVISION A/S

Bornholms erhvervslivs foretrukne
rådgiver med fokus på faglighed,
værdiskabelse, kunder og medarbejdere

TORNEGADE 4 1. sal · 3700 RØNNE
GL. RØNNEVEJ 17A · 3730 NEXØ
TELEFON 5695 1066

Den nye Caddy Cargo
Hjælper dig med
at hjælpe andre

Caddy Cargo fra
1.695 kr./md.

Vi har været igennem alle detaljer og forbedret bilen til dig, der altid er klar,
når lokummet brænder, når vandrøret sprænger, eller når lyset går.
Den nye Caddy Cargo er mere digital, veludstyret og rummelig
end nogensinde før – alt sammen for at få dig komfortabelt
og sikkert frem til næste opgave.

Få den som Erhvervsleasing inkl. Service- og Reparationsabonnement.

Erhvervsbiler

Volkswagen Bornholm Zahrtmannsvej 46, 3700 Rønne Tlf. 56 95 20 47

Leder: Bornholm viser vej

Fotograf: Pelle Rink

■ Jeg havde knap sat mig i borgmesterstolen 1. januar, før britiske BBC ringede og ville høre om Bornholms klimaindsats.

Det gør mig stolt, når jeg deler ud af vores erfaringer. Stolt over, at Bornholm i så mange år har haft ambitiøse mål om at nedsætte vores CO2-udledning, har sat mål om en fossilfri ø i 2040, har testet grønne løsninger og har vundet EU's pris som den mest bæredygtige ø. Jeg deler glædeligt ud af vores erfaringer, så vi kan inspirere andre.

I marts kom nyheden fra Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse om, at vi får 27 millioner kroner i støtte til erhvervsudvikling som optakt til Energiøens etablering. Det er et rigtig godt rygstød, så Bornholm også fremadrettet kan vise vejen til et fossilfrit og grønt samfund.

Rønne Havn er én af dem, som viser vejen med en investering på op imod 1 milliard kroner i sin havneudvidelse. Det lønner sig for havnen med et øget overskud, som i 2021 landede på 17,7 millioner kroner. Og det lønner sig for Bornholm i form af ekstra omsætning hos lokale virksomheder og nye jobs.

Den øgede vækst og aktivitet på Bornholm fører os mod opfyldelsen af Kommunalbestyrelsens vision om 42.000 bornholmere. Vi har regnet os frem til, at det befolkningstal vil fastholde et balanceret samfund i forhold til velfærd, god infrastruktur, jobs og det at være en attraktiv ø for herboende såvel som tilflyttere.

Vi er endnu lidt under 40.000 bornholmere, men udviklingen går den rigtige vej.

Men at fastholde det gode samfund i balance kræver også:

- at vi som politikere tør arbejde hen imod visionen
- at vi som borgere er tålmodige, når vejen mod grønne løsninger giver støj. Det være sig, når havnen udvider, når nogle får Energiøens transformerstation i deres baghave, eller når vindmøller rejser sig i horisonten
- at der er virksomheder, der har lyst til at investere, teste nye løsninger, finde nye partnere, opdage nye markeder og måske risikere lidt på bundlinjen i en periode

På de følgende sider kan du læse om flere virksomheder, der allerede har grebet nogle af de nye muligheder. De viser vejen for os andre.

Det er den rigtige retning for Bornholm, og ved at gå forrest viser vi verden, hvordan man i praksis omstiller et samfund til at være grønt og bæredygtigt.

God læselyst!

■ JACOB TRØST, BORGMESTER

KOLOFON

Avisen udgives af Business Center Bornholm i samarbejde med Bornholms Erhvervsfond, Erhvervshus Hovedstaden Bornholm, Jobcenter Bornholm, Bornholms Regionskommune og Bornholms Tidende

Chefredaktør: Kristoffer Gravgaard 5690 3003 | k@tidende.dk

Redaktør: Erhvervschef Christa Lodahl,
Business Center Bornholm, 5695 7300 · cl@bornholm.biz |

Journalist: Tina Toft Møller, tm@tidende.dk |

Fotografer: Bornholms Tidendes fotografer |

Annoncesalg: Bornholms Tidendes salgsafdeling |

Tryk og distribution: Trykkompagniet A/S, 4200 Slagelse |

Denne erhvervsavis er udgivet som annoncetillæg til Bornholms Tidende, Nørregade 11-19, Rønne

Forsidefoto: Colorbox

Øen har de evner, der skal til

Rønne Havn har allerede været installationshavn for landets største havmøllepark ved Kriegers Flak og forventes at spille en stor rolle i udnyttelsen af fremtidens grønne energi. Ifølge administrerende direktør, Lars Nordahl Lemvigh, er fremtiden ikke bare grøn – den er lys.

■ Der er travlt på Rønne Havn, og de næste mange år kan der blive skruet endnu mere op for tempoet. Bornholm har nemlig en ideel beliggenhed i forhold til at kunne udnytte et kæmpestort potentiale for grøn elektricitet fra havvind i hele Østersøregionen – ikke kun i de danske farvande, men også i Sverige, Polen og Tyskland.

Det hele startede med etableringen af Havmølleparken Kriegers Flak i Østersøen, som stod færdig i 2021 og har en produktionskapacitet på 604 MW, svarende til det årlige forbrug i omkring 600.000 danske husstande – de 72 møller blev nemlig samlet og udskibet fra Rønne Havn, hvilket blæste nyt liv i dele af øens erhvervsliv.

Og der er flere projekter i ordrebogen. 1. juni starter projektet Arcadis Ost 1 på 257 MW, som skal anlægges 74 km fra Bornholm i tysk farvand, og i 2024 venter Baltic Eagle med 476 MW, der skal ligge 40 km vest for Bornholm – ligeledes i tysk farvand.

Samtidig betyder Energiø Bornholm-projektet, at der skal placeres vindmøller omtrent 20 km syd og sydvest for øen, som kan rumme en minimumskapacitet svarende til to millioner husstandes strømforbrug.

Endelig ønsker det internationale konsortium Bornholm Bunker Hub, der bl.a. tæller Ørsted, Molslinjen, Topsøe, Bunker Holding Group, Wärtsilä, Rambøll, Bureau Veritas og Rønne Havn, fra 2025 at tilbyde tankning af bæredygtige brændstoffer i Rønne Havn – der passerer nemlig flere end 60.000 skibe forbi Bornholm årligt.

Havnen er således en essentiel del af i Bornholms grønne fremtid, og i den anledning svarer den nylttrådte administrerende direktør for Rønne Havn, Lars Nordahl Lemvigh, på spørgsmål om aktivitetsniveauet og samspillet med de lokale erhvervsdrivende.

Hvorfor udbygger Rønne Havn havnen?

– Som havn skal vi hele tiden sikre, at vi har en moderne havn, der kan imødekomme de behov og ønsker som markedet og vores kunder har. På den måde kan vi som havn og port ud i verden være med til at sikre vækst og udvikling på Bornholm.

Hvad er status på Arcadis Ost 1, og hvordan adskiller projektet sig fra Kriegers Flak?

– Vindmøllerne til Arcadis Ost 1 er ved at være klar til at blive installeret. Det vil i første omgang være de monopæle eller fundamenter, der på nuværende tidspunkt ligger på havnen. De vil blive installeret fra slutningen af maj. Derefter vil tårne, turbiner og vinger blive sejlet til Bornholm, hvor de vil blive klargjort til installering senere på året. Projektet kører planmæssigt.

– For Rønne Havn adskiller Arcadis Ost 1 sig fra Kriegers Flak på flere måder, men tydeligst ses det ved, at vi i forbindelse med Arcadis Ost 1 også har udskibning af fundamenterdelen. Det havde vi ikke på Kriegers Flak-projektet, som var det første projekt, hvor vi stod for udskibning. Vi har tilegnet os langt mere viden og derfor en bedre fornemmelse af tidslinjen på de projekter, der ligger foran os.

– En speciel ting ved Arcadis Ost er, at jordbunden, hvor møllerne skal sættes op, er betydelig mere besværlig end de fleste andre steder. Derfor bliver der brugt nogle fundamenter, der skulle være de største der nogensinde er produceret. De har nogen dimensioner og en vægt, hvor Born-

holms hårde undergrund virkelig kommer til sin ret og giver os en konkurrencefordel.

Hvordan har I samarbejdet med bornholmsk erhvervsliv i udskibningsprojekterne?

– Vi har et rigtig godt samarbejde med det bornholmske erhvervsliv og igennem Offshore Center Bornholm, har vi været i stand til at promovere de kapaciteter og evner, som det bornholmske erhvervsliv har.

– Vi lærer også hele tiden og bliver bedre fra projekt til projekt. Allerede ved det nuværende projekt har vi været i stand til på et tidligere tidspunkt at få de bornholmske virksomheder i en tættere dialog.

– Derudover har vi også skabt samarbejder på en del opgaver, som det bornholmske erhvervsliv ikke har kunnet løfte alene. Det har været til fordel for både de lokale virksomheder og for de, som kommer udefra, da de slipper for at tænke på ting som transport og overnatning.

– Vores kunder er meget begejstrede for det arbejde, de har fået udført af lokale virksomheder.

Hvad forventer I af nye vindprojekter?

– Interessen og ambitionerne omkring den grønne omstilling tager til uge for uge. Derfor har vi også virkelig travlt på havnen. Vi er attraktive i markedet og har været tidligt ude og bygge vores havneinfrastruktur, så den er tilpasset markedets behov. Vores attraktive geografiske placering gør, at vi ligger meget stærkt i forhold til at blive den helt centrale havn for opsætningen af havvind i Østersøen.

– Krigen i Ukraine og de medfølgende sanktioner har kun gjort efterspørgslen på alternativ energi større.

Hvordan forventer I, at projekterne kan smitte af på øens øvrige erhvervsliv?

– Vi kan se, at der allerede på nuværende tidspunkt er en del samarbejder mellem lokale og internationale virksomheder. Senest har vi set samarbejdet mellem Sydhavnens Motorværksted ApS og TASK Engineering. Det samarbejder som dem, der er med til at give nye muligheder til øen.

– Der er også sat gang i ISO-certificeringer, som er en nødvendighed, hvis man vil gøre sig gældende i vindbranchen. Og netop den del, oplever vi, er faciliteret godt af Business Center Bornholm i projekt Klar til Energiø Bornholm.

– Vi er ikke i tvivl om, at det vil have en gavnlig effekt på det bornholmske erhvervsliv, at der kommer projekter til øen, og det vil højst sandsynligt betyde, at vi vil se flere bornholmske virksomheder gøre sig gældende også uden for øen i takt med, at kompetencerne bliver bygget op. For efter udbygningen af Kriegers Flak er det vores klare fornemmelse, at øen har de evner der skal til.

Oplever I en konkret efterspørgsel på services, som bornholmsk erhvervsliv pt. ikke kan levere?

– Der er services, vi som ø ikke kan levere på nuværende tidspunkt. Det er desværre en af ulemperne ved at være en ø, at man ikke har et stort bagland. Vi kan derfor ikke levere de helt store maskiner, som branchen kræver. Men det kan de færreste havne. Det er derfor helt normalt at få sejlet de største af maskinerne til havnene, da det ikke er rentabelt at have dem stående i de perioder, hvor man opbygger lager og ikke installerer.

Hvordan vil I opsummere mulighederne for det bornholmske erhvervsliv i relation til alle kommende vindprojekter fra Rønne Havn?

– Vi kan allerede se en stor udvikling i erhvervslivet bare i det sidste år fra Kriegers Flak til Arcadis Ost 1, og det er en udvikling, der vil fortsætte. Virksomhederne skal forsøge at dygtiggøre sig og byde ind på så mange af opgaverne, som vi mener vi kan bære. Men derudover skal vi fortsætte den positive udvikling, hvor vi samarbejder med de firmaer, der har en størrelse, så de kan byde ind på de opgaver, vi ikke selv har mulighederne for at løfte.

– Vi fik lavet en analyse sidste år omkring Kriegers Flak-

Kriegers Flak havmøllepark. Foto: Berit Hvassum

projektet. Undersøgelsen viser, at der er et kæmpe potentiale, men det afhænger alt sammen af, i hvor høj grad de lokale virksomheder formår at omstille sig,

Hvad er jeres råd til dem, der gerne vil engagere sig i kommende vindprojekter?

– De skal melde sig ind i Offshore Center Bornholm. Det er den korteste vej til mest mulig information og forretning. Her vil man meget hurtigt få et indblik i hvilke opgaver, der vil være brug for, hvilke projekter der ligger lige for, og hvad der forventes. Derudover er virksomheder altid velkomne til at kontakte os hos Rønne Havn, så kan vi forsøge at dele ud af noget af den viden, vi har, der kan hjælpe.

■ TEKST: TINA TOFT MØLLER

“

– Interessen og ambitionerne omkring den grønne omstilling tager til uge for uge.

Lars Nordahl Lemvigh, administrerende direktør

Lars Nordahl Lemvigh tiltrådte den 1. maj som ny direktør for erhvervshavnen i Rønne. Hans baggrund omfatter ledelseserfaring som direktør i selvstændige offentlige virksomheder som bl.a. DSB og Trekantområdets Brandvæsen. Siden 2017 har han været styrelsesdirektør i Gældsstyrelsen. Foto: Michael Drost-Hansen

**PARADISVEJ 3
3700 RØNNE
TLF. 3330 2910**

**FIND OS PÅ FB
/HKBORNHOLM**

HK
HOVEDSTADEN
BORNHOLM

**Vi ses til
Folkemødet**

– find os bag Brugsen

Pressefoto: Port of Roenne A/S

Rønne Havn blæser vind i tyske sejl

Når de kæmpemæssige havvindmøller, der skal bruges til det tyske Arcadis Ost 1-projekt, skal sendes til havs, kommer udskibningen til at foregå fra Rønne Havn. Jakob Hauberg Nielsen fra Vestas, der står for produktionen af møllerne, er fuld af lovord om det bornholmske layout. At man undervejs i planlægningen har opdaget, i hvor høj grad man har kunnet anvende lokalmiljøets ressourcer til at eksekvere projektet, har bare været et plus.

■ For at få lagt vægt bag ordene og forhåbningerne om at blive uafhængige af russisk gas, som desværre kun er blevet mere konkrete inden for de sidste måneder, er det nødvendigt at op-ruste, hvad konstruktionen af de store vindmølleparker i Nord- og Østersøen angår. Her kan arbejdet med at realisere Energio Bornholm inden længe blive udvidet, da der muligvis skal konstrueres havvindmølleparker, der skal levere helt op til 3.8 gigawatt, selvom det indledningsvis kun var planen at skulle levere 2 gigawatt.

Men også vores nabolande er i fuld gang med at udnytte de friske vinde i Østersøen, som den nylige aftale mellem Dan-

mark, Tyskland, Holland og Belgien så tydeligt har sat en streg under. Et af de største af disse projekter er det tyske Arcadis Ost 1-projekt, som inden længe bliver påbegyndt i Østersøen nord-øst for Rügen.

Og den danske vindmølleligant Vestas er blandt leverandørerne af materialerne, der skal anvendes til projektet, da de har vundet udbuddet om at stå for de 27 V174-9.5 megawatt turbiner, der kommer til at udgøre hjertet i Arcadis Ost 1, og som alene vil kunne levere strøm til intet mindre end 300.000 tyske husstande.

Dette har selvfølgelig medført nogle praktiske udfordringer, da logistikken i at fragte tung mekanik ud midt i Østersøen kræver en vis ekspertise. Den har Vestas dog i rigt mål, og de vil i denne forbindelse bruge en revolutionerende ny teknik til det store fragtprojekt. Med en ny teknik, der er særligt skånsom mod havbunden, skal de enkelte dele fragtes via en slags flydende ponton, som ikke bare er tids- men også energibesparende.

Lokale leverandører i godt samarbejde

Og som en ekstra fjer i hatten får Bornholm stor glæde af projektet, da det er Rønne Havn, der er stedet, delene bliver udskibet fra. Samarbejdet har været en positiv proces, lyder det fra Vestas.

– Vestas har valgt Rønne Havn til udskibningshavn på grund af den gode infrastruktur, og fordi havneområdet er specialdesignet til at understøtte havvindindustrien. Samarbejdet med de lokale leverandører har derudover vist sig at fungere rigtig

godt, og da flere af de bornholmske virksomheder har vist både stor samarbejdsvilje og konkurrencedygtighed, har vi valgt at bruge flere lokale leverandører til vores aktiviteter på Rønne Havn, fortæller Jakob Hauberg Nielsen, der er projektleder for pre-installation hos Vestas.

Og den tillid er en stor opmuntring og grund til stolthed for havnen, lyder det fra Jeppe la Cour, som er Chief Business Officer for Offshore i Port of Roenne A/S, og som ligeledes forudser masser at lave for de lokale virksomheder i forbindelse med udskibningen af de forskellige elementer.

– Det beviser, at vores havn er tilpasset til at servicere alle dele af de store projekter, der inkluderer vindmøllefragt. Det nye projekt vil skabe arbejde for de lokale virksomheder og Bornholm, ligesom vi så med projektet omkring Kriegers Flak sidste år, fortæller Jeppe la Cour.

Havmølleparken Kriegers Flak, der blev indviet i september 2021, har en produktionskapacitet på 604 MW, hvilket svarer til det årlige forbrug i omkring 600.000 danske husstande.

Også fundamentene til møllerne vil blive udskibet fra Rønne Havn, der altså kan se frem til at skulle have hurtige hænder i den nærmere fremtid. Projektet skal være fuldført om et år, lyder vurderingen fra Parkwind, som står for konstruktionen, med. Det er femte gang, at Vestas samarbejder med Parkwind om at opføre vindprojekter offshore.

“

Samarbejdet med de lokale leverandører har derudover vist sig at fungere rigtig godt, og da flere af de bornholmske virksomheder har vist både stor samarbejdsvilje og konkurrencedygtighed, har vi valgt at bruge flere lokale leverandører til vores aktiviteter på Rønne Havn.

Jakob Hauberg Nielsen, Vestas

JOBMESSE 2023

Sæt allerede nu **X** i kalenderen

Fredag d. 10. februar 2023 er der igen Jobmesse, skal du med?

- Du kan profilere din virksomhed og dine ledige stillinger
- Du møder ledige, jobskifterne, de unge fra Campus der jagter et fritidsjob og deres kommende læreplads, unge eksil- bornholmere der ønsker job hen over sommeren og potentielle tilflyttere

- Du får en gratis stand

Reservér en stand allerede i dag og læs mere på jobmessebornholm.dk

**RING TIL OS
ALLEREDE I DAG
PÅ 5692 9999**

jobcenter
Bornholm

ER DU PÅ UDKIG EFTER FLERE INTERNATIONALE MEDARBEJDERE?

Vi opstarter et Ambassadørnetværk for internationale medarbejdere på Bornholm, der har lyst til at være med og dele deres historier.

Dine internationale medarbejdere kan hjælpe dig – de har:

- **Netværk** - i udlandet som de kan formidle Bornholm og din virksomhed til
- **Troværdighed** - deres personlige historier og erfaringer kan potentielle medarbejdere forholde sig til
- **Relevans** - de kan oversætte den danske kultur, tackle spørgsmål og bekymringer

Vil du høre mere om hvordan dine medarbejdere kan blive ambassadør for din virksomhed og Bornholm så kontakt newcomer guide Dorthe

FOLKEMØDE 2022

Skal vi finde din næste medarbejder på Folkemødet?

Vi står igen i år klar til at fortælle de mange folkemødegæster om jobmulighederne på Bornholm.

Skal vi tage din ledige stilling med?

Det eneste du skal gøre er at lægge dine ledige stillinger på jobnet.dk senest mandag d. 13. juni 2022.

GREATHER COPENHAGEN HOLDER JOBMESSE I SVERIGE

- skal vi have dine ledige stillinger med?

**Der afholdes messe i Malmø
onsdag d. 21. september 2022
onsdag d. 16. november 2022
samt i Helsingborg
onsdag d. 8. juni 2022**

Du skal blot sørge for, at dine ledige stillinger er på jobnet.dk.

Husk, det er altid nemmere at rekruttere arbejdskraft fra udlandet, hvis der er mulighed for bolig/overnatning.

Lad det derfor endelig fremgå af dit stillingsopslag, såfremt du kan tilbyde overnatning til din medarbejder fra udlandet.

Repræsentanter fra Offshore Center Bornholm på messe. Foto: Lone Reppien Thomsen

Offshoreprojekter vil komme som perler på en snor

Bornholms erhvervsliv har med Kriegers Flak sat en fed streg under sine evner til at løfte en del af ansvaret i forbindelse med offshoreaktiviteter. Nu skal man blot sikre sig så stor en bid af kagen, som det overhovedet er muligt, ifølge Offshore Center Bornholm.

■ Offshore Center Bornholm (OCB) blev etableret i 2014 og har 21 lokale medlemsvirksomheder, der alle er aktive på offshoremarkedet – men endnu flere kan drage fordel af effekten af havvindprojekter i Østersøen i fremtiden. Det mener Jens Hjul-Nielsen, direktør for Bornholms affaldsselskab BOFA. Siden 2018 har han fungeret som bestyrelsesformand for OCB, og han opfordrer alle typer af virksomheder til at melde sig ind i foreningen.

– Maritime virksomheder er dominerende, men vi er faktisk

en meget blandet kreds i dag, så hvis man som lokal erhvervsdrivende tilbyder overnatning, administrative løsninger eller noget helt tredje og gerne ser, at der bliver udbudt flere opgaver i forbindelse med offshoreprojekter, så er det mit absolut bedste råd at støtte op om vores aktiviteter. Centrets formål er nemlig at sikre, at det stykke af kagen, som bornholmske virksomheder gerne vil have en del af, bliver så stort som muligt, siger han og understreger, at der er sket meget siden den spæde start, hvor mange ikke engang troede, at Bornholm ville få selv den mindste krumme.

– Når vi var ude på messer og talte med de forskellige virksomheder om at overveje Bornholm som afsæt for deres offshoreaktiviteter til enten udskibning eller drift og vedligehold, blev der grinet af os eller talt om røgede sild. Der var ingen, der tog os seriøst overhovedet.

Men sådan er det ikke længere. Da forslaget om at etablere to energioer i Nordsøen kom på tale, ændrede indstillingen sig gradvis.

– Vi gik selvfølgelig ud og sagde: ”Jamen, hallo! Må vi bare i al stillfærdighed minde om, at der allerede findes en ø i Østersøen? I første omgang blev der ikke lyttet så meget, for vi var

bare en lille mus i en stor jungle, men da elefanten, det vil sige Ørsted, truttede i trompeten, kunne man pludselig godt bruge Bornholm, husker Jens Hjul-Nielsen med et smil.

I begyndelsen var det dog stadig en udfordring at tiltrække opgaver, fordi mange ikke vidste, hvad øens virksomheder rent faktisk kunne. Derfor valgte Offshore Center Bornholm at benytte syvtallet som sit logo, og det var en marketingmanøvre, der gjorde indtryk.

– Syvtallet signalerer, at fra det øjeblik du sætter foden på kajkanten, så er alle services, der er relevante for din grønne energivirksomhed, tilgængelige inden for syv minutter, og det er uanset om det er inden for elektricitet og metal eller bospisning og overnatning. Der er også hospitalet, hvis uheldet er ude og lufthavnen til mandskabsudskiftning, lyder det fra bestyrelsesformanden, der selv har været med til at køre rundt med et stopur i en bus for at tjekke, at det alt sammen var rigtigt.

Ros til bornholmerne

Kriegers Flak var den første store opgave, som Offshore Center Bornholm var med til at få til øen – en rigtig god begyndelse, ifølge Jens Hjul-Nielsen.

“

Vi var altid klar, og tilbagemeldingen var, at vi havde en høj grad af professionalisme. Det var en lakmusprøve, og nu ved vi, at det bornholmske erhvervsliv godt kan løfte en del af ansvaret til de kommende projekter.

Jens Hjul-Nielsen, bestyrelsesformand

– Vi kunne se, at projektet genererede en masse energi og opmærksomhed på Bornholm. Vi lavede en undersøgelse efter etableringen, og den viste, at 76 bornholmske virksomheder har fået noget ud af Kriegers Flak. Det er egentlig en ret stor succes. Det er selvfølgelig alt lige fra bageren, der solgte rundstykker og til elektrikerne, der har været nede at trække kabler, og nogle har selvfølgelig fået mere ud af det end andre – sådan er det jo, fastslår bestyrelsesformanden og påpeger, at hvad der var endnu vigtigere, var, at det gik godt på alle måder.

– Der var ros til vores medlemsvirksomheder og til alle involverede aktører – både det bornholmske erhvervsliv i almindelighed, politiet og Borgerservice. Jeg sørgede selvfølgelig for at give den ros videre, så alle var klar over, at de havde bidraget til succes.

Hvad var det vigtigste, som man lærte af Kriegers Flak?

– Vi lærte, at vi kan jo godt. I starten troede man, at bornholmske virksomheder ikke kunne få et ben til jorden, fordi projektet var så stort og blev kørt så professionelt, men da arbejdet gik i gang, så var der jo masser af ting, vi kunne bidrage med. Selvfølgelig var der ingen, der fik den helt store kontrakt på at lave et kæmpestort setup, men vi leverede en fantastisk service – og vi leverede til tiden.

– Det er utroligt omkostningstungt at ligge stille i offshorebranchen! Vi beviste, at vi kunne hjælpe døgnet rundt, og at det var naturligt for os uanset, hvad problemet var. Vi kunne se, at andre havne havde en anden indstilling. Hvis noget gik i stå en fredag eftermiddag, så ventede man til mandag morgen med at lave det. Vi var altid klar, og tilbagemeldingen var, at vi havde en høj grad af professionalisme. Det var en lakmusprøve, og nu ved vi, at det bornholmske erhvervsliv godt kan løfte en del af ansvaret til de kommende projekter. Ligeledes er flere virksomheder i gang med ISO-certificering for at leve op til kravene

i branchen – i øvrigt med bistand fra projektet Klar til Energiø og Business Center Bornholm.

Hvordan vurderer du, at fremtiden ser ud?

– Fremtiden ser rigtig spændende ud. Der er masser af projekter i de kommende år. Nogle er offentliggjorte, og nogle er under forhandling, men frem til Energiøen er det min opfattelse, at projekter og aktiviteter, der knytter sig til offshorebranchen i den allerbredeste forstand, kommer som perler på en snor. Vindmølleparken Arcadist Ost 1 med udskibning fra Rønne Havn er den næste i rækken, og det hele peger frem mod den rigtig store, som er Energiøen sidst i dette årti. Når vi kommer dertil, så vil alle de andre projekter føles som ren opvarmning! Derudover er vi en del af partnerskabet bag Nationalt Center for Grøn Energi, som er ved at blive etableret på Bornholm.

– Så kan man selvfølgelig sige, at nu har vi haft bestemte samarbejdspartnere, der er kommet ovrefra i forbindelse med Kriegers Flak, og der er jo andre installatører og møllefabrikanter, som ikke nødvendigvis efterspørger præcis det samme, og derfor kan være svært at forberede sig på fremtiden. Men vi ved én ting med sikkerhed, og det er, at de alle efterspørger professionalisme, kvalitet og fleksibilitet – og det kan vi levere.

Hvilken rolle kommer Offshore Center Bornholm til at spille i alt det?

– Vi kommer til at spille nogenlunde den samme rolle som tidligere ved at repræsentere de bornholmske virksomheder og hjælpe de udefrakommende som et "single point of entry". Vi har bl.a. lavet en app, hvor man kan kontakte os og få nem adgang til alle de lokale services, man har brug for – det handler om at gøre livet lettere for de store aktører, for så er vi mere attraktive.

■ TEKST: TINA TOFT MØLLER

VI STØVSUGER ALT OP PÅ VEJEN

Alle vores servicebiler medbringer nu støvsugere.

Støvsugerne er indkøbt således, at vi nemmere kan få affaldet med os på vejen.

Støvsugerne er leveret af Bygma Rønne, og på billedet ses Rafal fra Knudsker el og Jacob fra Bygma Rønne

TELE
DATA
EL
SIKRING
INDUSTRI

Knudsker•el

Sandemandsvej 27
3700 Rønne
Tlf. 56 95 68 50
www.knudsker-el.dk

Allan Funch Kofod, projektleder i »Klar til Energiø Bornholm« hos BRK.

Klar til Energiø Bornholm?

Offshoreindustrien kan blive en stor fremtidig gevinst for Bornholm, så længe virksomhederne hele tiden tager små skridt i retning af at blive omstillingsparate. Det fortæller Allan Funch Kofod, der er projektleder i Bornholms Regionskommune.

■ Vi lever i en tid, hvor der er kommet et enormt fokus på grøn energi. Især offshoreindustriens fremtid kan blive en stor gevinst for de bornholmske virksomheder. Det fortæller Allan Funch Kofod, der er projektleder i Bornholms Regionskommune (BRK) og ansvarlig for at koordinere aktiviteter i forbindelse med projektet »Klar til Energiø Bornholm«. Projektet har kørt siden efteråret 2020 og fortsætter indtil 2023. Det er finansieret af Danmarks Erhvervsfremmestyrelse, er forankret i BRK og bliver bl.a. realiseret i et samarbejde med Campus Bornholm og Business Center Bornholm. Formålet er at gøre lokale virksomheder og deres medarbejdere klar til, at Bornholm blive et dansk knudepunkt for grøn energiproduktion.

– Vi er godt i gang, og selv om vi har været ramt af corona-krisen, har vi kunnet udføre aktiviteterne, der bl.a. omfatter virksomhedssamarbejde, certificering af virksomheder og støtte til virksomhedernes projektrelaterede investeringer i anlæg og udstyr. Og virksomhederne kan stadig være med og bl.a. få støtte til opkvalificering, forklarer han, da vi har sat os til rette i et mødelokale for enden af en lang gang i den gule 70'er-bygning i Rønne. Han åbner sin laptop og henleder opmærksomheden på det store analysearbejde, der indledte indsatsen – en vurdering af det direkte og indirekte beskæftigelsespotentiale i energiprojekterne.

– Nogle gange kan det være udfordrende for virksomhederne at få et overblik over, hvilke opgaver der er at hente i forbindelse med Energiøen. De sætter spørgsmålstejn ved, hvor meget arbejde, der egentlig er at hente. Vi har bl.a. et tal, der siger 11.000 årsværk for faglærte i forbindelse med Energiøens etablering, og det kan der godt blive. Dog skal man huske, at det er globalt set. Men i analysen står der også, at når vi går over til selve driften af Energiøen, så ligger der omkring 2-400 årsværk på Bornholm, siger han og understreger, at de omfatter overnatning og catering, transport og handel såvel som reparationsopgaver.

– Indtil videre har vi besat syv bornholmske stillinger i forbindelse med Energiøen som enten siteadministrator eller logistikassistent for Muehlhan, Siemens og Vestas. Det lyder måske ikke af meget, men vi kan ikke gå fra 0-100 på få år. Rom blev ikke bygget på en dag. Det er vigtigt at tage små spadestik hele tiden. Vi skal stille og roligt arbejde hen imod at kunne identificere de muligheder, der er for jobskabelse. Det er klart, at der har været langt flere ansatte i forbindelse med udskibning af vindmøller fra Rønne Havn, men her har hovedparten været medarbejdere, som er "ind-pendlere" og som kun er på Bornholm i en kortvarig periode. Vi har især fokus på de varige stillinger, selvom vi naturligvis også hjælper med at rekruttere til midlertidige stillinger.

Opkvalificering

Videreuddannelse er for mange virksomheder et vigtigt element for omstillingsparatheden, og for dem, der opererer inden for offshorebranchen, gælder det især kurser efter den internationale standard GWO (Global Wind Organisation), der lærer medarbejdere at forstå og reducere risikoen forbundet med at arbejde vindmølleindustrien.

– Det er noget, offshorebranchen efterspørger, og det er det,

“

Indtil videre har vi besat syv bornholmske stillinger i forbindelse med Energiøen som enten siteadministrator eller logistikassistent for Muehlhan, Siemens og Vestas. Det lyder måske ikke af meget, men vi kan ikke gå fra 0-100 på få år.

Allan Funch Kofod, projektleder

den har sagt, at vi skal satse på. Derfor er det også grundessensen i den opkvalificering, som vi tilbyder gennem Klar til Energiø Bornholm. Hvis du eksempelvis er en bornholmsk underleverandør, der skal udføre et arbejde for en hovedentreprenør på havnen eller på sitet, så skal du have et GWO-kursus, oplyser Allan Funch Kofod, som kan kontaktes, hvis man som virksomhed har interesse i den gratis opkvalificering, der fordeler sig på fem moduler og i alt svarer til en uges arbejdstid per medarbejder.

Er der ikke en risiko for, at arbejdet alligevel går til mere erfarne virksomheder, som kommer til øen midlertidigt?

– Det er dem, der gerne vil, der får noget. I forbindelse med etableringen af Kriegers Flak medbragte Siemens og Muelhan en stor del af deres egen stab. Det er bare sådan, det fungerer i den branche, men de vil altid gerne have nogle lokale ansatte, fordi de har en knowhow om, hvordan tingene foregår på øen. Samtidig har vi fået foden indenfor hos dem, så når de kommer til øen, så er det faktisk Jobcentret, de kontakter som det første, når de skal have hjælp med at rekruttere.

– Man skal også huske, at fordi Bornholm har potentialet til at blive serviceø for Østersøens havvindprojekter, så vil det have en afsmittende effekt på hele det bornholmske samfund. Arcadis Ost 1 er eksempelvis en havvindmøllepark på 257 MW, der skal placeres i Østersøen i tysk farvand, men hvor udskibningen foregår fra Rønne Havn. Til det projekt har vi allerede fået ansat to ledige bornholmere hos Vestas, og derudover så er der jo folk, der skal sove, spise og leve her. Dertil kommer potentialet for erhvervsturisme. Med Bornholms beliggenhed har vi store muligheder for vækst, men det er ikke noget, der sker på den korte bane, og der sker slet ikke noget, hvis vi ikke griber alle de muligheder, der kommer, for at øve os på fremtiden.

■ TEKST: TINA TOFT MØLLER

■ Vækstmuligheder

Energiø Bornholm vil skabe et forventet behov for direkte og indirekte arbejdskraft på 26.000 årsværk i en formodet anlægsperiode på tre år.

Dette fordeler sig på 8.000 ikke-faglærte, 11.000 faglærte og 7.000 med en videregående uddannelse.

Kilde: COWI Analyse, klartilEnergiøen.dk

NY TOYOTA **AYGO X** UDSIGT TIL MERE

A++ Ny Aygo X fås fra 124.990 kr. Brændstofforbrug v/bl. kørsel 20,8 km/l. CO₂-udslip 108 g/km. Se mere på toyota.dk

Midtbornholms Auto A/S

Brovangen 20 · 3720 Aakirkeby · Tlf. 56 97 56 05
www.midtbornholmsauto.dk

GIV EN BID AF BORNHOLM

Glæd samarbejdspartnere, medarbejdere og gode kunder med bornholmske lækkerier. Vi er eksperter i lækre gaveæsker og specialister i logokarameller.

Ring eller skriv efter vores katalog med særligt gode virksomhedspriser.

KARAMEL
KOMPAGNIET

HÅNDLAVET PÅ BORNHOLM

Borgmester Nielsens Vej 24 · Rønne · 56442255 · mail@karamelkompagniet.dk

Håndholdt
Indsats

360° service

Kompetenceløft

Uddannelses-
plan

Inspiration

Planlægning

Kompetence-
vurdering

Motivation

Afslæring

Vejledning

Overblik

Netværk

Finansiering

Samarbejde

Vi tager
bøvlet!

BOOST BORNHOLM

📧 boost@cabh.dk • 3065 0235 📞

Campus
Bornholm

BORNHOLMS
REGIONSKOMMUNE

DEN EUROPÆISKE UNION

Den Europæiske Socialfond

Vi investerer i din fremtid

Danmarks
Erhvervsfremmestyrelse

En investering i fremtiden

Business Center Bornholm har nået en ny fase af projektet »Klar til Energiø Bornholm«. Projektet løber frem til 2023. Her fortæller senior erhvervskonsulent Jørn Pedersen, hvorfor det stadig er vigtigt at overveje, om din virksomhed kan blive en del af den grønne udvikling.

■ – Det handler om at klæde bornholmske virksomheder på, indleder Jørn Pedersen om sin professionelle rolle, da vi har sat os til rette i et mødelokale hos Business Center Bornholm (BCB). Han er senior erhvervskonsulent hos BCB og hjælper især lokale virksomheder med grønne forretningsmuligheder – herunder potentialet i Energiø Bornholm i forbindelse med udskibninger af vindmøller. Udskibningerne løber af stablen allerede nu og de næste mange år frem. Hans håb er, at flere virksomheder vil involvere sig og udnytte de støttemuligheder, der stadig er tilbage via projektet og som kan ses på klartilenergiobornholm.dk.

– Første del af projektet startede i 2020. Her har vi hjulpet 20 lokale virksomheder med at kigge indad og finde en strategi. Hvordan skal man indrette sig strukturelt, og hvad skal man dygtiggøre sig i for at være omstillingsparat? Nu er vi i gang med anden del af projektet, der handler om ISO-certificeringer, og der har vi ti virksomheder med som deltagere, siger Jørn Pedersen og understreger, at man stadig kan henvende sig, hvis man ønsker generel sparring i forhold til Energiøen og de løbende udskibninger, og at der bl.a. er mulighed for at søge om anlægsstøtte eller videreuddannelse.

– Vi opfordrer også til at kontakte store virksomheder som for eksempel Vestas og Siemens, eller samarbejdspartnere og underleverandører til disse erfarne virksomheder inden for vindmøller og offshoreindustrien generelt, for at finde ud af, om man kan samarbejde i fremtiden. Her ligger det primære ansvar hos virksomhederne selv, forklarer han og råder til, at man researcher på, hvor der skal sættes vindmøller op, og hvem der er engageret. Det kan nemlig kaste gode idéer af sig.

– Der findes selvfølgelig nogle helt klare "musts", hvis man skal ud på et site for at arbejde, men det kan også være noget så banalt som at lære at tale engelsk, der kan forberede dig. Det vigtige er, at man prøver at sætte sig ned og få øjnene op for, at der venter store muligheder ude i horisonten. Og det gælder i princippet alle brancher. Ofte tænker folk, at Energiøen kun er relevant for smedevirksomheder eller lignende, men i virkeligheden skal man tænke meget bredt. Det kan være alt lige fra overnatningssteder til restauranter og busselskaber – faktisk er det kun fantasien, der sætter grænser.

Tænk ud af boksen

Et lokalt eksempel på at tænke meget bredt er et team bestående af to havbiologer, som netop nu er ved at undersøge, om der kan tænkes ud af boksen i forhold til etableringen og driften af Energiøen.

– Ved at gå i dialog med bygherrerne til de store byggeprojekter som vindmøller eller havnemøller, og ved for eksempel at tænke biodiversiteten ind, så kan man måske sikre nye habitater for fisk og andre havdyr. Dermed kan man være med til at gavne havmiljøet i stedet for det modsatte, siger Jørn Pedersen, før han vender sig om, og begynder at tegne på en tavle – en hurtig illustration af Energiøens placering i Østersøen, og hvordan den sammen med Energiøen i Nordsøen skal levere grøn strøm til millioner af husstande i Danmark og nabolande.

– I det her offshore-eventyr skal man også være bevidst om, at der er mange internationale spillere, som har kig på Bornholm, fordi øen ligger som et centrum i en hel udviklingsregion omkring havvindmølleparker. Og det betyder jo, at man har muligheden for at få helt nye kunder i et andet land.

Her, påpeger erhvervskonsulent, er vi igen tilbage ved kernen af hans budskab. Det er vigtigt at blive klar.

– Vi hører ofte kritikken, at selve udskibningen i forbindelse med etableringen af havvindmøller varer i kort tid, og det er rigtigt nok, men der er jo også den fremadrettede service, hvor der skal sejles frem og tilbage i årtier. Det er jo interessant og

“

Det vigtige er, at man prøver at sætte sig ned og få øjnene op for, at der venter store muligheder ude i horisonten.

Jørn Pedersen,

Senior erhvervskonsulent

åbner op for en hel underskov af virksomheder såfremt Bornholm kunne blive serviceø for vindmølleparker.

– Det samme gælder den kommende transformatorstation, der skal være en del af Energiøen. Der er ingen, der endnu siger: "Jamen, hvem skal bygge den, og hvem skal vedligeholde den?" Lige nu er det kun en skabelon. Intet er afgjort. Derfor skal bornholmske virksomheder gøre sig klar, for de har lige så gode chancer som andre virksomheder.

Investering i udvikling

Bornholms placering i Østersøen – centralt placeret i forhold til alle de mange vindmølleparker, der er planlagt til at blive bygget i de kommende år – er en tungtvejende årsag til at forberede sig, for ellers risikerer man, at virksomheder i Tyskland, Polen eller Sverige vil hapse opgaverne, der udbydes af vinderne af de forskellige udbudsprojekter, pointerer Jørn Pedersen og uddyber:

– Det prøver vi at hjælpe med at anskueliggøre for virksomhederne. Det er svært for virksomhederne at danne sig et overblik, da der fortsat er mange ubekendte faktorer, og derfor kan mange heller ikke se, hvor stort det bliver. Nogle tænker måske, at der først sker noget, hvis virksomheder som Ørsted, Vattenfall og så videre skal til at drive projekterne, men vi mener, det er nu, virksomhederne skal klargøre sig, så toget ikke forbi-passerer. Når alt kommer til alt, så handler det også generelt om at følge med tiden, lyder det fra erhvervskonsulenten.

– Det er jo et konstant vilkår for en virksomhed, at den løbende skal forny sig og udvikle sig. For hvad sker der, hvis den ikke gør det? Så er den måske nødt til at dreje nøglen om.

Er det ikke besværligt og dyrt for små virksomheder at omstille sig – det er jo også et sats?

– Det er et dilemma. Man skal selvfølgelig passe godt på sine eksisterende kunder, men man skal også udvikle sig for tiltrække nye kunder – og nye medarbejdere. Ellers står man jo stille, og den eksisterende kundeportefølje kan falde fra. Engang var oliefyrrer eksempel populære, men nu er det varmepumper, det hele handler om – hvilket kræver nye kompetencer i virksomheden.

– Det koster selvfølgelig penge og tid at videreudvikle og videreuddanne sig, men man skal huske, at det er en investering. Hvis du investerer en krone, så satser du, og du får den måske ikke tilbage med det samme, men efter et stykke tid bliver det til to kroner og på sigt måske fire.

■ TEKST: TINA TOFT MØLLER

■ Energiø Bornholm – hvordan får du opgaven?

Hør mere om Nationalt Center for Grøn Energi, Energiø Bornholm og udbudsprocesser. Mød op til et kick-off arrangement med spændende indlæg fra en række relevante aktører som Energinet, Ørsted og lokale virksomheder mandag den 27. juni 2022 kl. 13 – 16.00 i Aulaen på Snorrebakken 66, Rønne.

Tilmelding og info via businesscenterbornholm.dk/energi.

■ Erhvervskonsulentens 3 tips

- Kig udad. Hvilke muligheder er der? Hold øje med hjemmesider, der fortæller om, hvor meget vindenergi, der skal laves i Østersøen over de næste mange år.
- Kig indad. Hvad kan din virksomhed? Hvad ligger i dens DNA? Er der brug for opgraderinger?
- Lav en handleplan med klare delmål og mål, så virksomheden forstår, hvad den skal arbejde med og henimod.

Ofte tænker man, at Energiøen kun er relevant for smedevirksomheder eller lignende, men i virkeligheden skal man tænke meget bredt, siger Jørn Pedersen, der er senior erhvervskonsulent hos Business Center Bornholm. Foto: Allan Rieck.

Trænger din markedsføring til et løft?

Få et GRATIS 360° eftersyn af din virksomheds markedsføring

Hvordan skal du prioritere digitalmarkedsføring vs. printannoncer?

Det er der ikke et entydigt svar på.

Din virksomhed er unik og derfor tilbyder Bornholms Tidende at gennemgå din markedsføringsstrategi fra A-Z.

Du får:

- 2 timers en-til-en rådgivning med os og en erfaren medierådgiver fra det landsdækkende bureau BISmedia
- Et 360 graders eftersyn af din virksomheds markedsføring og en rapport med resultaterne
- Konkrete anbefalinger til din virksomheds fremtidige markedsføringsstrategi

Kontakt en af vores medierådgivere og book en gratis rådgivningssession allerede i dag.

Ole Bolin | Medierådgiver | T: 5690 3019

Camilla Forsbom | Medierådgiver | T: 5690 3033

Christian Andreasen | Medierådgiver | T: 5690 3004

Tobias Kaas Westh | Medierådgiver | T: 5690 3000

Bornholms Tidende

Logistikfirma ser frem mod en grønnere fremtid

For BHS Logistics er fremtiden altid en lidt uvis størrelse, da aktivitet inden for logistikbranchen er noget, der kommer rullende i bølger. Og derfor har det været en stor hjælp for dem og lignende virksomheder, at Business Center Bornholm har kunnet træde til med sparring og muligheden for at netværke med andre af øens aktører gennem projektet Klar til Energiø Bornholm.

■ Perspektiverne i de gigantiske havvindmøller, der inden længe vil komme til at udgøre en markant del af det storstilede projekt med Energiø Bornholm, er tilsvarende gigantiske, men vil også komme til at udgøre en større udfordring. Ikke mindst hvad logistik angår. Der bliver behov for en opskalering, der også skal være miljømæssigt ansvarlig.

Det har sat tandhjulene i gang hos mange af de virksomheder, der kommer til at skulle beskæftige sig med det – herunder Rønne-virksomheden BHS Logistics, hvis 120 fastansatte gerne skulle kunne følge med de massive krav, der ligger og venter i fremtiden. Og ikke kun, hvad angår den rent fysiske del af arbejdet. Der skal også lægges planer for, hvordan man får gjort sin virksomhed mere grøn i driften.

Men heldigvis er de bornholmske udfordringer nogen, der lader sig løfte i flok, og derfor har blandt andet BHS Logistics

kunnet få en hjælpende hånd til at udvikle deres virksomhed fra Business Center Bornholm, fortæller Mikkel Lund Ørum, der er afdelingsdirektør for den bornholmske gren af virksomheden.

– Vi har fra starten set et stort potentiale for vores virksomhed i forhold til arbejdet med offshore. Og vi har allerede gjort os nogle erfaringer, som vi er glade for at kunne dele med andre, og det har vi fået mulighed for i forbindelse med de workshops, som Business Center Bornholm har stablet på benene i projektet Klar til Energiø Bornholm. Der er altid nye forretningsområder at nå, og det har været en stor hjælp at kunne arbejde sammen med dem, fortæller Mikkel Lund Ørum.

Vigtigt at kunne fortsætte med at være attraktiv

Der er også en del juridisk, der skal være på plads, for at kunne leve op til de krav, der stilles til en moderne virksomhed i logistikbranchen, og også her har man kunnet trække på konsulentterne, som har kunnet give uvildig assistance til blandt andet de certifikater, der er nødvendige for at kunne drive det hele fremad, og som med jævne mellemrum skal fornyes.

– Det er selvkært, at vi også skal og vil være en grøn virksomhed, men som møllerne bliver større, så er der endnu større krav til, hvordan man arbejder fremadrettet. Og vi har jo i sagens natur lange perioder, hvor der ikke foregår så meget, så her har det været rart både at kunne tilegne sig erfaringer i forhold til at komme videre, men også at kunne dele de erfaringer med andre bornholmske virksomheder. Nu kommer der så for alvor gang i det med vindmøllerne her i juni, så der kommer selvfølgelig også til at skulle flere ansættelser til, siger Mikkel Lund Ørum.

“

Nu kommer der så for alvor gang i det med vindmøllerne her i juni, så der kommer selvfølgelig også til at skulle flere ansættelser til

Mikkel Lund Ørum, BHS Logistics

Kontinuitet i horisonten

Som bornholmsk virksomhed er det ekstra vigtigt at kunne holde sig attraktiv, for der er hele tiden virksomheder, der kommer til, men også mange virksomheder, der forsvinder igen. Men for Mikkel Lund Ørum er det soleklart, at behovet for at få fragtet ting til og fra Bornholm bliver større, så muligheden

for at få mere kontinuitet ind i deres cyklus er noget, han ser meget frem til.

– Vi er den slags virksomhed, der helst ikke vil gå glip af noget, og derfor holder vi os også på tæerne i forhold til alle former for forretningsudvikling. Og når vi taler med eksempelvis vindturbineproducenter, så er det tydeligt, at vi er på vej ind i en virkelig god periode, ikke bare for os, men for Bornholm, så forhåbningen er da, at man ikke har perioder med stilstand. Uanset hvad, så er det vigtigt at mærke, at folk støtter en, og at man kan trække på andre menneskers kompetencer, fortæller han.

For BHS Logistics er det tillige et stort spændingspunkt, hvad man fremover skal bruge som brændstof til at drive vognparken af lastbiler, og derfor er Power-to-X teknologien noget, de ser frem til at udvikle i forhold til, om fremtiden byder på el-lastbiler eller om det for eksempel bliver brint, der skal være drivkraften mod et grønnere Bornholm.

– Vi stiller hele tiden høje krav til os selv, men at planlægge struktureret fremadrettet i forhold til, hvilke lastbiler, vi skal investere i, kræver også, at vi har nogen at sparre med, og derfor har det været supergodt, at vi har kunnet få så meget feedback til vore tanker om fremtiden og i det hele taget mærke så mange initiativer fra Business Center Bornholm og Jobcentrets side, slutter han.

■ TEKST: SØREN JACOBSEN

Ejendomsadministration

**Vi administrerer
alle typer ejendomme
og boligformer**

*Ring for en nærmere drøftelse, og
få et fast tilbud på jeres administration*

Vi er ansvarsforsikret og medlem af
Ejendomsforeningen Danmark

**BORNHOLMS
FORVALTNING A/S**

Møbelfabrikken, Gl. Rønnevej 17A . 3730 Nexø
Tlf. 5649 4173 . mail@bornholmsforvaltning.dk

**Det handler om tryghed
også for erhvervsvirksomheder**

Dit lokale advokatkontor

Ret&Råd
ADVOKATER

Ret&Råd Bornholm
v/Advokatfirmaet Paldan

Rønne St. Torv 11, 1. 56 91 11 40
Nexø Sdr. Hammer 2,1. 56 49 11 40
bornholm@ret-raad.dk www.ret-raad.dk

SVANEKE REVISION
GODKENDTE REVISORER

**Fordi en aktiv virksomhed
kræver en aktiv revisor!**

borgergade 3 · 3740 svaneke · tlf. 56 49 60 32 · e-mail fsr@svaneke-revision.dk

Gør skrot til værdier!

**Køb af jern & metal
Afhentning**

SKROTBIL

**Digital ansøgning
om skrotpræmie via
borger.dk**

– din miljøansvarlige samarbejdspartner

**Bornholms
Produkthandel ApS**

www.bornholmsprodukthandel.dk
carsten@1129.dk

5695 1129

Åbent: Hverdag kl. 7.00-16.00
Lørdag lukket

– certificeret til miljørigtig skrotbehandling

**FINANSIERING
TIL NYE OG
BESTÅENDE VIRKSOMHEDER
PÅ BORNHOLM**

Fonden yder lån til investeringer i maskiner,
anlæg samt bygninger og kan også
medfinansiere forretningsudvikling herunder
produkt- og markedsudvikling, samt
grøn omstilling og ejerskifte.

Fast lav rente, ingen kurstab eller stiftelsesprovision.

Læs mere på www.erhvervsfonden.dk

**BORNHOLMS
ERHVERVSFOND**

Landemærket 26, Rønne, tlf. 5695 7300

HVAD VIL DU GERNE HAVE RÅD TIL?
Kvalitet - indsigt - indlevelse

RØNNE REVISION
Statsautoriseret Revisionsvirksomhed

St. Torvegade 12 · 3700 Rønne · Telefon 56 95 05 95
www.ronnerevision.dk

Økonomien skal følge med

Knudsker El ApS har arbejdet på at opbygge et netværk via Offshore Center Bornholm, der har bidraget til at sikre opgaver for offshoreindustrien på Rønne Havn. Her fortæller Peter Lund Olsen om erfaringerne – og om forventningerne til fremtiden.

■ 2021 var første gang Knudsker El ApS arbejdede i offshorebranchen. Opgaven bestod i klargørelse af elinstallationer på landarealer i forbindelse med udskibning af vindmøller for Siemens Gamesa til Kriegers Flak - en vindpark der har en produktionskapacitet på 604 MW. Allerede i år venter en ny opgave på Rønne Havn for Vestas, i form af udskibningsprojektet Arcadis Ost 1 – en 257 MW havvindmøllepark i Østersøen nordøst for øen Rügen i Tyskland.

– Vi har fået kontakten til kunderne via Offshore Center Bornholm, som vi har været medlem af i seks-syv år. Men jeg vil sige, at vi her på øen, virkelig famlede i blinde de første fem år. Vi var totalt grønne og havde ikke noget på havnen, der kunne bruges. Vi vidste ingenting om branchen. Vi vidste bare, at der inden for 20 år ville blive bygget noget i Østersøen, siger Peter Lund Olsen, der er direktør for Knudsker El, og tilføjer, at flere bornholmske virksomheder alligevel gik på med krum hals.

– Vi deltog på messer sammen med Offshore Center Bornholm, hvilket lidt efter lidt var med til at give os et godt ry blandt en masse leverandører og mølleproducenter. Derigenem har vi kunnet fortælle om vores virksomheds kompetencer og om alt det, som Bornholm rent faktisk kan. I den forbindelse har Rønne Havn også lavet en del lobbyarbejde. Uden dem tror jeg ikke, at Energiøen nogensinde var blevet til noget, siger Peter Lund Olsen, der er tilfreds med det positive indtryk, leverandørerne har fået af Bornholm indtil videre.

– Som øsamfund er man tvunget til at få tingene til at fungere, for man kan ikke altid køre rundt om hjørnet for at købe

noget nyt – derfor er fagligheden meget stærk. Samtidig er det heller ikke uinteressant at være udstationeret på Bornholm, for vi er jo ligesom en miniudgave af Danmark, der nærmest har alt og kan alt. Der er gode hoteller og gode spisesteder, og der er lufthavnen og et sygehus og endda biografer. Det hele er bare lidt nedskaleret i forhold til hele Danmark.

Hvilke forventninger har du til fremtiden og arbejdet i forbindelse med offshoreaktiviteter i Østersøen?

– Jeg tror ikke, at vi kommer ud på møllerne for at arbejde når Energiøen kommer. Det er mere sandsynligt, at vi kommer til at arbejde med de ting, der kredser om kerneaktiviteten i forbindelse med at klargøre møller. Nu hvor Vestas kommer den 1. juni og skal i gang med et udskibningsprojekt, skal vi for eksempel igen hjælpe med faciliteter på havnen. Man kan sige, at det gode ved det er, at vi får endnu mere erfaring, men det er altså ikke de specialiserede ting, vi roder med.

Nye arbejdsområder

Dog nærer Peter Lund Olsen forhåbninger om, at der vil være en del mere arbejde at hente, såfremt Rønne Havn bliver udvalgt til at være servicehavn for en havvindmøllepark på et tidspunkt.

– Det kan jeg næsten ikke forestille mig, at den ikke bliver ... det ville faktisk undre mig meget, hvis det ikke skete, og dér bliver det jo meget mere interessant for os som virksomhed. Alene det sidste projekt med Kriegers Flak, der havde 72 havvindmøller, havde været interessant. Det vil så betyde, at vi skal udføre et mere specialiseret arbejde, der kræver efteruddannelse, men det vil vi gerne investere i. For perspektivet er service og vedligehold i omtrent 25 år, siger direktøren, der også forventer, at bygnings- og terrænarbejdet i forbindelse med Energiøen bliver udbudt så lokale virksomheder også kan byde, mens arbejdet til de tekniske anlæg vil gå til specialfirmaer.

– Derfor er vi netop nu i gang med i et ISO-certificeringsforløb via Business Center Bornholm i projektet »Klar til Energiø« for at afdække, om der er noget, vi kan forberede. Man skal også selv have lidt penge op af lommen til det, men jeg har vurderet, at certificeringen kan give os nogle kompetencer, der måske kan føre til nogle nye arbejdsområder allerede nu, og der-

for giver det god mening. Arbejdsområderne kommer i første omgang ikke til at have noget at gøre med Energiøen. Vi er jo et mindre firma med begrænsede midler, og jeg mener ikke, at der er forsvarligt at bruge penge på noget, der er så usikkert og ligger flere år ude i fremtiden. Af den grund venter vi med at tage de sikkerhedskurser, der kunne være specifikt relevante i forbindelse med Energiøen, for de skal fornyes hvert andet år, så det er måske lige tidligt nok allerede nu. Økonomien skal følge med, så det er vigtigt at investering og afkast følges nogenlunde ad.

Hvad er forventningerne til testøaktiviteterne?

– Vi har jo tidligere været involveret i et testprojekt på Bornholm med det daværende Østkraft, DTU og nogle store leverandører af teknisk udstyr. Det gik i bund og grund ud på at styre energien i et samfund. Metoden var at der blev installeret komponenter hos en stor gruppe forbrugere, som så kunne slukke og tænde for f.eks. elvarmen, hvis der i perioder var for lidt sol- eller vindenergi. Jeg forestiller mig, det bliver noget af det samme, vi kan komme til at lave. Det er rigtig svært at lagre vind- eller solenergi, så store dele af verden er jo optaget af finde måder at styre energien på. Etablerer DTU en lokalafdeling i forbindelse med energiøen, så er det formentligt der, vi kan bruges som underleverandører.

– Jeg tror også, at deres eventuelle tilstedeværelse vil smitte af på hele samfundet. Hvis vi er rigtig heldige, så kan det jo være, at en del af dem ligefrem vælger at bosætte sig her. Generelt tror jeg, det er vigtigt at se på det her i det store billede. Jeg kan da godt forstå, når folk for eksempel spørger kritisk ind til, hvorfor der skal ligge et så stort landanlæg i Aakirkeby, og hvorfor nogle af bygningerne måske skal være op til 25 meter høje, eller at man kan se møllerne fra land. Men hvis man ser tingene i lidt større perspektiv, så mener jeg at det er positivt for Bornholm, at netop denne slags udvikling sker her på øen. Og for vores alles fremtids skyld, skal der jo gøres noget ved den måde vi bruger og behandler energi på.

■ TEKST: TINA TOFT MØLLER

Peter Lund Olsen, Knudsker El. Arkivfoto: Jacop Jepsen

Martin Christian Randrup, Bornholms Elektromotor ApS Arkivfoto: Jens-Erik Larsen

Hvis du vil være med, skal du forberede dig

Engang var det fiskeriet, der var kerneforretningen, i dag er det vindmølleindustrien. Her fortæller Martin Christian Randrup, ejer af Bornholms Elektromotor ApS, hvordan virksomheden gør sig klar til fremtiden – og til Energiøen.

■ – Det er vigtigt at turde at tage et skridt i en ny retning, hvis man skal følge med udviklingen, og vi har taget mange, ler Martin Christian Randrup, ejer af Bornholms Elektromotor ApS, da han har vist ind i et mødelokale i bygningen på Rønne Havn, der både huser et værksted, et lager og en butik. Han peger på væggene, hvor der hænger indrammede fotografier fra de sidste 30 år. De er hængt op i kronologisk rækkefølge og fortæller historien om en lille virksomhed, der har formået at klare sig igennem både fiskerikrisen, finanskrisen og coronakrisen.

– Jeg er udlært skibselektriker og kom hjem fra et arbejde i Søværnet i USA i 1996 for at begynde her, og det, vi arbejdede med dengang, er noget helt andet end det, vi laver i dag. Det har været vores held, at vi har haft næse for at følge med, fastslår Martin Christian Randrup, der købte sig ind i virksomheden i 1998 med en makker, men overtog hele molevitten i 2011.

Virksomheden er specialiseret i vedligeholdelse, renovering, reparation og ombygning af roterende maskiner i alle størrelser, men hvor man engang fokuserede på fiskeindustrien, så er det nu vindenergiindustrien, der tjenes penge på.

– Da fiskeindustrien på Bornholm pludselig forsvandt – og det skete jo nærmest over én nat – stod vi jo også og sagde: ”Hvad skal vi nu lave?” Men så skete der en hel masse på havnen, og så flyttede vi herved. Vi gik også med i Offshore Center Bornholm for at se, hvordan det kunne udvikle sig – og der er virkelig kommet meget ud af det netværk, siger direktøren, der bl.a. har MT Højgaard og Rohde Nielsen på kundelisten.

– Vi har også for nyligt leveret lysmaster til 24 havvindmøller til Arcadis Ost 1, der har udskibning fra Rønne Havn. Det var faktisk et lille projekt, men det er stadig en erfaring, der ruste os til fremtiden. Hvis du vil være med, skal du forberede dig på alle mulige måder. Og så kommer Energiøen jo også på et tidspunkt, og der er vi da ret nysgerrige på, hvordan vi kan hjælpe – og med hvad.

ISO-certificering

Martin Christian Randrup har desuden takket ja til at have Bornholm Elektromotor med i et forløb, der hjælper virksomheden med at opnå en ISO-certificering. Det sker gennem projektet Klar til Energiø Bornholm, hvilket han blev anbefalet af Business Center Bornholm. Som han begrundet det:

– Vi lever i en tid med så meget fokus på miljøet og grøn energi, så du er bare nødt til at have papir på, at du følger med udviklingen.

Hvordan foregår det – og hvor lang tid tager det?

– Vi er blevet sat i forbindelse med en konsulent, som kommer ud og hjælper os med at identificere hvilke certifikater, der er relevante i forhold til Energiøen. Der er jo tale om EU-støttet projekt, så vi skal ikke betale for andet end certifikaterne, men man skal selvfølgelig også investere meget tid i det. Jeg kan ikke sige, hvor meget tid, der er tale om endnu, men vi startede i år og skal være færdige i 2023.

Hvad er jeres bekymringer i forhold til Energiøen?

– Det kan godt være svært at vurdere behovet for arbejdskraft. Vi er jo ligesom en brandstation, der skal rykke ud for at slukke ildebrande. I vindmøllebranchen er alt akut, for hvis en vindmøllebåd ligger stille, er det enormt dyrt. Og hvis de pludselig kommer og siger, at de skal bruge 10 elektrikere her og nu, jamen, så magter vi det ikke. Derfor må vi bornholmere stå sammen om det her. Hvis hele Bornholm gør sig klar, så kan vi. Ellers kommer der andre udefra og tager opgaverne.

Og forventningerne?

– Som jeg ser det, så bliver de næste mange år spændende. Det har allerede været spændende i en periode. Det her er jo en

“

Da fiskeindustrien på Bornholm pludselig forsvandt – og det skete jo nærmest over én nat – stod vi jo også og sagde: ”Hvad skal vi nu lave?” Men så skete der en hel masse på havnen, og så flyttede vi herved.

*Martin Christian Randrup,
Bornholms Elektromotor ApS*

helt ny verden. For 15 år siden havde vi kun brug for én firmabil, og nu har vi 10 firmabiler til 10 medarbejdere, så det siger jo lidt om udviklingen!

– Vi håber derfor også, at det for Bornholms vedkommende går den vej, som beslutningstagerne siger, at det vil gøre. Det er jo folk oppe i et højere lag, der må presse på for at realisere det hele bedst muligt. Mange er skeptiske, det er vi også selv til en vis grad. Vi ved jo ikke så meget om opgaverne – ikke endnu i hvert fald. Til gengæld ved vi, at det er godt at være fleksible. Det er den måde, vi tidligere har overlevet på. Det er det også fremadrettet.

Busselskab finder nye veje

Gudhjem Bus håber på en god effekt af den offshoreaktivitet, der ventes i de kommende år i Østersøen. Derfor forbereder virksomheden sig netop nu med en ISO-certificering.

■ Da Nordstream 2 – den 1.234 kilometer lange naturgasrørledning, der løber gennem Østersøen fra Rusland til Tyskland – skulle graves ned ved Bornholm i 2021, fik Gudhjem Bus et overraskende tilbud:

– Vi blev kontaktet af en udenlandsk fyr, som havde brug for kørsel af 700 personer til crew change, og det ville vi da gerne hjælpe med, fortæller direktør Jesper Andersen med et glad smil, da han har budt velkommen, og vi har snoet os forbi en hvid limousine, som står parkeret i forhallen af det lille Østermarie-baserede transportselskab.

– Det var faktisk en ret sjov opgave. Vi skulle hente i lufthavnen, køre til hotellet, og i nogle tilfælde skulle der også køres til paskontrol hos politiet. Så skulle vi ud til lufthavnen igen, hvor de blev hentet med en helikopter, der fløj dem ud til bådene – og vice versa. Der var rigtigt meget frem og tilbage, og nogle gange var vi to busser ude i lufthavnen på samme tid, fortsætter han og fortæller, at den lille virksomhed godt kan lide at dyrke de lidt mere nicheprægede opgaver.

– Vi er to medejere, der sidder for bordenden i Gudhjem bus, og vi kan finde på næsten hvad som helst, ler han.

– Det er også nødvendigt for en lille virksomhed som vores. Coronakrisen har gjort det endnu mere nødvendigt. Vi har

bl.a. rejseselskabet HOLM Rejser, og det har slet ikke fundet det samme niveau som før coronakrisen. Vores signaturrejse til Cirkusrevyen plejer for eksempel at være udsolgt på dette tidspunkt, men der er stadig ledige pladser, hvilket selvfølgelig giver stof til eftertanke. Er det for tidligt – hvordan ser fremtiden for rejser i det hele taget ud?

Mulighed for vækst

Gudhjem Bus begyndte således for nyligt at overveje potential i forbindelse med den kommende Energiø og er kommet med i et EU-støttet projekt gennem Business Center Bornholm (BCB) og BRK med henblik på at lande en ISO-certificering.

– Vi diskuterede selvfølgelig, om vi overhovedet burde gå i gang med processen, da den koster masser af tid og penge. Men som BCB fortalte, så får man en konsulent stillet gratis til rådighed. Det gør det til en mere overkommelig opgave – overkommelig, men ikke nem, understreger direktøren og fortæller, at han desuden fik certificeringen anbefalet af Danmarks førende busoperatør, Vikingbus, som Gudhjem Bus drifter minibusser for på øen.

– Jeg spurgte dem faktisk, om det ikke var en fis i en hornlygte, selvom vi får noget gratis. Vi skal jo stadig smide penge i selve certificeringen. Men de fortalte, at når der kommer udbud, så bliver man altså spurgt om sådan nogle ting, siger han og tilføjer, at BCB forventer, at lokale virksomheder bliver valgt fra af større selskaber, hvis der ikke foreligger en ISO-godkendelse.

– Så kiggede vi bare på hinanden og sagde: ”Det skal vi altså have!”

Hvor lang tid tager det?

– Vores konsulent er tilknyttet indtil udgangen af 2023, så

der skal vi helst være færdige. Vi har allerede haft et par seancer for at komme i gang inden sommersæsonen, og så overvejer vi at ansætte en såkaldt vækstpilot med delvis støtte fra et EU-finansieret program, der drives af erhvervshusene, som kan hjælpe med at facilitere processen. Det er også godt med friske øjne på virksomheden.

Og hvordan forbereder I jer ellers?

– Vi holder tæt kontakt med BCB, for de har jo også en interesse i at hjælpe os videre, når nu vi deltager aktivt i det her. Vi synes ikke, vi har en klar tidshorisont, men vi følger godt med i det hele. Og selvom der også er udfordringer, så er det vigtigt at finde ud af, hvordan man kan koble sig på udviklingen. Det er fedt at finde nye veje!

■ TEKST: TINA TOFT MØLLER

■ Hvad betyder ISO?

(International Organization for Standardization) er verdens største udgiver af internationale standarder med 164 nationale medlemsorganisationer fra hele verden.

Der findes et væld af ISO-standarder, og de giver kort fortalt vejledning i god ledelsespraksis inden for en række områder som bl.a. kvalitet, miljø og arbejdsmiljø.

Derved fremmer de international handel med varer og services.

Kilder: ISO og Dansk Standard

Jesper Andersen fra Gudhjem Bus. Selskabet blev overtaget i 2014 af Mark Palmquist, som i 2019 fik Jesper Andersen ind i virksomheden som meddirektør. Virksomheden har bl.a. skole- turist- og flexbusser og kører også SOS Dansk Autohjælp. Foto: Tina Toft Møller

Susanne Krogh Petersen er senior forretningsudvikler hos Erhvervshus Hovedstaden. Hun hjælper bl.a. virksomheder med at skabe et godt overblik, sætte en retning og prioritere deres ambitioner, så de bedst muligt kan realiseres. Foto: Emil Lyders

Det handler om at orientere sig

Hvordan kan bornholmske virksomheder gøre sig uimodståelige over for større aktører i forbindelse med Energiø Bornholm? Her giver Susanne Krogh Petersen, senior forretningsudvikler hos Erhvervshus Hovedstaden, gode råd.

■ Vil du som virksomhed være bedst muligt klædt på som underleverandør til samarbejdet med større aktører i forbindelse med Energiø Bornholm? Så tag et godt kig på din virksomheds DNA: Hvad er dens styrker? Er der områder, hvor den kan fremstå endnu mere professionelt?

– Det handler om at orientere sig og klargøre, hvad ens potentiale er, forklarer Susanne Krogh Petersen, senior forretningsudvikler hos Erhvervshus Hovedstaden. Til daglig rådgiver hun virksomheder i bæredygtig omstilling – herunder ansvarlige værdikæder, og de kan være et oplagt udviklingspunkt for vores lokale virksomheder, vurderer hun.

– De centrale projekter i Energiø Bornholm er store og kalder på videnstunge hovedleverandører, hvor de bornholmske virksomheder skal se på, hvordan de passer ind som underleverandører. Flere og flere større virksomheder har en bæredygtighedspolitik, hvor de tager stilling til den positive og negative indflydelse, de har på verden – fra miljøet til sociale aspekter. Af den grund vil de helt naturligt være interesserede i, at deres underleverandører også har en politik på de her områder, siger Susanne Krogh Petersen. Derudover kan de udbud, der kommer, indeholde forskellige krav til ansvarlig virksomhedsførsel, og hun opfordrer derfor bornholmske virksomheder til at interessere sig for, hvordan udbuddene kommer til at se ud.

– Hvis der for eksempel er krav til bæredygtighed, bør man som underleverandør have styr på, om man lever op til centrale

forventninger, der berører de områder, man vil byde ind på. Det kan bl.a. være brug af elbiler i stedet for dieselmotorer til transport.

For nogle virksomheder kan det være relevant at begynde at måle på sit CO₂ udslip. Her er der hjælp at hente fra Erhvervsstyrelsen, oplyser hun og fortsætter:

– Jeg vil anbefale at besøge klimakompasset.dk. Det er en service, der bygger på den internationalt anerkendte Greenhouse Gas-protokol. Her kan man som virksomhed komme i gang med CO₂-måling – det koster ikke noget. Man kan også få information om 10 bæredygtighedsprincipper, og hvordan man efterlever dem.

Andre professionaliseringsmetoder

Det er desuden forventeligt, at flere af de internationale virksomheder, der kommer til at arbejde med Energiø Bornholm, stiller krav om social ansvarlighed, hvilket for mange virksomheder er et mere kendt område.

– Kravene handler bl.a. om antikorruption, diversitet, arbejdspladsvilkår og lignende. I Danmark har vi et reguleret arbejdsmarked med overenskomstforhandlinger, så i forhold til udbudskrav handler det nok mest om dokumentation. Det er dog svært at sige på forhånd hvilke typer af krav, der vil komme i spil til Energiøen. Det kan eksempelvis være, hvis man er en tømrervirksomhed med 5-20 ansatte, at der et sted skal stå beskrevet, hvor mange lærlinge man har for at kunne byde ind på opgaver. I visse tilfælde kan det også være et spørgsmål om likviditet, sikkerhedsstillelse og kadence for betalinger, siger forretningsudvikleren og råder derfor til generelt at sørge for at have styr på sin virksomheds data.

Hvordan ved man, hvad man skal prioritere, hvis man vil gøre en indsats allerede nu?

– Jeg synes, at man skal kigge henimod de typer af opgaver, man tror, man vil kunne løse i fremtiden og strukturere sig derefter. Der er jo stor forskel på, om man er en iskiosk eller en it-virksomhed, når vi taler om den type af data, man skal præsen-

tere. Jeg ville også gå i dialog med kommende leverandører og Business Center Bornholm om, hvad de tror, der kommer, og hvad der bliver prioriteret.

Hvad kan man i øvrigt gøre for at stå stærkere?

– Man skal måske overveje konsortiedannelse. Det er så fint et ord, men det handler om at gå sammen for at løse opgaver bedst. Nogle entrepriser kræver en vis volumen, som små virksomheder ikke har – men i samarbejde har de måske mulighed for at byde alligevel. Man skal selvfølgelig have en organisatorisk struktur og et forretningspartnerskab forhandlet på plads for at sikre, at de går godt. Vi så et rigtig godt eksempel i forbindelse med Fjordforbindelsen Frederikssund. Her faciliterede Frederikssund Erhverv, at en masse lokale virksomheder blev præsenteret for hovedentreprenøren i et samlet katalog og til et møde. Det skabte en masse gode forbindelser.

■ TEKST: TINA TOFT MØLLER

■ Tjeklisten

- Se på din virksomheds DNA – hvad er potentialet?
- Se frem i tiden – hvad er mulighederne?
- Mål din virksomheds CO₂-udledning
– det er gratis på klimakompasset.dk
- Sørg for at være klar med dokumentation og databeskrivelser om din virksomhed (f.eks. antal lærlinge eller klimaaftryk i forhold til transport). Hent evt. vejledninger på erhvervsstyrelsen.dk
- Gå i dialog med leverandører og Business Center Bornholm

Bornholms unikke placering er vigtig

Bornholm skal være Østersøens fyrtårn for udnyttelse af grøn energi. Men hvorfor lige Bornholm? Og hvad betyder det for øens små og mellemstore virksomheder? Det giver erhvervsminister Simon Kollerup (A), borgmester Jacob Trøst (C) og bestyrelsesformand for Business Center Bornholm, Karen Bladt, hver deres bud på.

■ Det er vedtaget, at Bornholm skal være Østersøens fyrtårn for udnyttelse af grøn energi, og i marts i år kunne man med en støtte på 27,2 millioner kroner fra Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse tage det første store skridt med grundlæggelsen af Nationalt Center for Grøn Energi. Pengene skal overordnet ses bruges til at facilitere aktiviteter, der fokuserer på tre spor: Østersøen som centrum for havvind, Bornholm som testø for grøn energi og Bornholm som Østersøens transporthub.

Bornholm går således en helt ny tid i møde, og det er ikke tilfældigt, at det netop blev solskinsøen, der skal være med til at løfte den grønne udvikling, siger erhvervsminister Simon Kol-

Vi skal udnytte de lokale styrker i Danmark, og med sin unikke placering i Østersøen og regeringens beslutning om at placere en af verdens to første energioer på Bornholm, har øen alle muligheder for at blive en grøn frontløber, lyder det fra erhvervsminister Simon Kollerup. Pressefoto

lerup.

– Vi skal udnytte de lokale styrker i Danmark, og med sin unikke placering i Østersøen og regeringens beslutning om at placere en af verdens to første energioer på Bornholm, har øen alle muligheder for at blive en grøn frontløber. Det sker ved at gøre Bornholm til en spydspids inden for udvikling, test og demonstration af grøn energi, forklarer han og tilføjer, at øens lokale virksomheder skal inddrages.

– Partnerskaber spiller en afgørende rolle, for vi har brug for at arbejde tæt sammen med dem, som kender deres lokalområde allerbedst. Jeg glæder mig derfor til, at vi sammen med lokale kræfter får skruet op for de fælles initiativer, så Bornholm bliver førende på grøn energi til gavn for både Danmark og resten af verden.”

Effekter for erhvervslivet

Borgmester Jacob Trøst ser også frem til realiseringen af øens

Borgmester Jacob Trøst. Han er desuden formand for erhvervshusfilialen på Bornholm og næstformand i Business Center Bornholm. Foto: Berit Hvassum

potentiale.

– Foruden Energiøens 2 eller 3 GW energiproduktion (den endelige kapacitet er endnu i afklaring i Energistyrelsen, red.), som giver os mange erhvervsmuligheder, så kan vi se, at EU vurderer, at der kan bygges op imod 93 GW havvindmølleparker i Østersøen. Her kan bornholmske virksomheder byde sig til ift. at servicere disse havvindmølleparker, ligesom jeg håber, at Rønne Havn fortsat byder ind på og får en del af de udskibningsopgaver, der vil følge. Fra Klar til Energiø-projektet kan vi se, at disse ordrer også vil smitte af på bornholmske virksomheder inden for forplejning, overnatning, transport og meget mere, lyder vurderingen.

Samtidig peger han på testøaktiviteterne som en oplagt mulighed for at øge sin omstilling og vækst.

– Det er oplagt, at Bornholm er stedet, hvor flere af fremtidens grønne løsninger udvikles og testes. Energinet har jo meddelt, at de arbejder på at kunne forbinde Energiøens store net med Bornholms lille net. Når Bornholm samtidig bliver verdens første Energiø, og vi kan forvente, at der vil følge flere efter i resten af verden, kunne det da være oplagt, at der er bornholmske virksomheder, der specialiserer sig i at løse opgaver til sådanne sammenkoblinger, forklarer han.

– Vi kigger også på mulighederne for at udnytte den overskudsvarme, som transformerstationen vil producere, så det kan komme ind i fjernvarmenettet. Og endelig er Rønne Havn i spidsen for et samarbejde, hvor vi undersøger mulighederne – bl.a. i forhold til jobs – hvis vi lavede en grøn tankstation med grønne brændstoffer til nogle af de mange skibe, der årligt sejler forbi Bornholm. Med den grønne energi fra havvindmøllerne kan man jo netop sikre en grøn omstilling af nogle af de tunge energiforbrugere, eksempelvis skibe, som ikke bare kan skifte over til el.

Hvor godt rustet er Bornholms erhvervsliv til at leve op til ambitionerne?

– Nu kender jeg jo ikke så mange af virksomhederne endnu.

Karen Bladt, bestyrelsesformand for Business Center Bornholm. Hun er endvidere direktør for HASLE Refractories A/S. Foto: Berit Hvassum

Men jeg kan høre fra projektet Klar til Energiø, der kører nu, at de første virksomheder allerede har påbegyndt processen med at få taget de nødvendige ISO-certificeringer, som nogle af de nye opgaver på Rønne Havn eksempelvis kræver. Og der er også lokale virksomheder, der allerede har dialog med større virksomheder inden for vindindustrien samt virksomheder i Esbjerg, hvor de jo har god erfaring fra servicering af projekter i Nordsøen. Så jeg håber da, at der er rigtig mange af de lokale virksomheder, der også vil være nysgerrige på de nye muligheder, der kommer.

Et vigtigt værktøj for bornholmske virksomheder

At det gælder om at være åben, det erklærer Karen Bladt, bestyrelsesformand for Business Center Bornholm, og en del af vækstteamet, som nedsatte anbefalingerne til det bornholmske fyrtårn, sig meget enig i.

– Jeg ser meget store potentialer for bornholmske virksomheder, nu, hvor vi har fået Nationalt Center for Grøn Energi. Det er en gamechanger, der giver vores lokale virksomheder muligheden for at komme ind og bidrage som underleverandører. Det er dog vigtigt, at virksomhederne er oplyste om, hvad det er for en proces, vi står midt i, så de kan finde ud af, hvilken rolle de kan spille, hvem de kan indgå i partnerskaber med, og hvordan de bliver klar. En af de første opgaver i arbejdet omkring Nationalt Center for Grøn Energi er derfor udarbejdelsen af et såkaldt roadmap, der skitserer hele processen frem mod Energiøen. Dette roadmap bliver et vigtigt værktøj for de bornholmske virksomheder.

Udover mulighederne for at blive underleverandør er det en fordel, at Bornholm kommer til at tiltrække kompetencer og ekspertise, som kan komme de bornholmske virksomheder til gavn. Vi får meget viden ind i vores kredsløb med kommende studie- og forskningsprojekter om grøn omstilling, så det er helt lavpraktisk en god idé at række ud og søge om hjælp til nogle af sine egne udfordringer.

Hvad siger du til den kritik, der nogle gange er af udviklingsplanerne?

– Alle var meget begejstrede i starten, og nu bliver det lige pludselig alvor. Der er nogle praktiske udfordringer. Hvor skal anlægget ligge og hvor stort bliver det? Det er en svær snak, der starter nu, men det er vigtigt, at vores samfund tager imod det her. Der er så meget perspektiv i det, så vi må finde en løsning på de svære ting.

Det siges, at den grønne omstilling bliver større end digitaliseringen, og at det er virksomhederne, der skal drive den – hvad er dit perspektiv på dette i forhold til Bornholm?

– Det tror jeg er helt rigtigt, men Bornholms virksomheder er små og mellemstore, så det er en meget stor opgave, vi virksomheder står overfor. Derfor er vi ret afhængige af, at der kommer kapacitet til udefra, og at vi kan søge støttemidler i forskellige puljer, og det er bl.a. det, som Business Center Bornholm skal hjælpe med. Endelig kan vi håbe på at blive koblet direkte på den grønne strøm. Den grønne omstilling har vi jo alle været optaget af i et stykke tid, men med krigen i Ukraine, så er den blevet endnu mere vigtig. Tidshorisonten er skrumpet gevaldigt ind. Det er ikke om to år – det er nu, vi skal i gang.

■ TEKST: TINA TOFT MØLLER

BornholmerBo

Tornegade 1-3 · 3700 Rønne
Tlf. 56 95 56 83 · 371@edc.dk

Carsten Schou
Ejendomsmægler
MDE

Kurt Mortensen
Ejendomsmægler
& valuar, MDE

Dan Dellgren
Ejendomsmægler
MDE

Steffen Damgaard
Ejendomsmægler
& valuar, MDE

Bo Sonne
Ejendomsmægler
& valuar, MDE

Christoffer Blem
Ejendomsmægler
MDE

Hans-Helge Svendsen
Ejendomsmægler
MDE, Sagsbehandler

Marc Håkansson
Salg og vurdering

Jane Frandsen
Sagsbehandler

Torben Nielsen
Sagsbehandler

Henriette Møller Byder
Sekretær

TIL SALG Hotel og Restaurant

Boulevarden 9A, Nexø
Sagsnr. 37200116

Areal 3.045 m²
Pris 15.000.000 kr.
Pris pr. m² 4.926 kr.
Telefon 56955683

Hotel Balka Strand - sælges !!

Hotellet, som er i fuld drift, med særdeles god belægning, fremtræder i god stand, og indeholder bl.a.:
Stor reception, nere gæstetoiletter incl. handicaptoilet, restaurant med stort barområde., mødelokaler, stort veludstyret restaurationskøkken, værelsesfløj med 21 lejligheder og værelsesfløj med 20 lejligheder, nyere personale faciliteter.

Et flot og veldrevet hotel - med skøn beliggenhed.

Kontakt Carsten Schou på 2012 5683 - for yderligere oplysninger

TIL SALG Hotel og Restaurant

Snellemark 17 8, Rønne
Sagsnr. 37200120

Areal 140 m²
Årlig drift 342.449 kr.
Pris 500.000 kr.
Pris pr. m² 3.571 kr.
Telefon 56955683

Cafe beliggende i Snellemark Centret, Rønne

Café Mamma, der er en veldrevet virksomhed med yderligere muligheder for udvikling, består bl.a. af følgende:

Velindrettet køkkenafsnit med det nødvendige inventar
Pizzaafsnit. Køledisk / skranke til udlevering af bestilt mad m.m.
Siddepladser for besøgende. ca. 80 siddepladser

SOLGT

SOLGT Boligudlejningsejendom

Storegade 26, Allinge
Sagsnr. 37200124

Areal 266 m²
Pris 1.750.000 kr.
Afkast 5,5 %
Telefon 56955683

Udlejningsejendom i Allinge, med 4 lejemål og kælder

Udlejningsejendom beliggende nær centrum i Allinge, opført i 2 etager, indeholdende 4 boliglejemål og anvendelig kælder

Ejendommen er beliggende centralt i Allinge by, i gå-afstand til den hyggelige havn, hvor der forefindes indkøbsmuligheder, restauranter og cafeer m.m.

Ejendommen fremtræder opført i guldpuddede facader, hvide termovinduer m.m.

UDLEJET

UDLEJET Kontor

Lille Torv 12D, Rønne
Sagsnr. 37200123

Areal 38 m²
Årlig leje 69.600 kr.
Telefon 56955683

Godt butiksejendom i Rønne centrum

Flot og attraktivt butiksejendom midt på Lille Torv i Rønne. Med central og synlig beliggenhed, midt på Lille Torv i Rønne, ligger dette spændende erhvervslejemål på 38m². Lejemålet er til hurtig overtagelse, og er velegnet til flere forskellige former for forretning, som f.eks. tøjbutik, salon, kaffebar, kontor m.v.

Boligudlejningsejendom med 4 boliglejemål i Rønne

Ejendommen er beliggende i udkanten af Rønne by, nær indkøbsmuligheder m.m.

Ejendommen fremtræder opført i blanke murstens facader, termovinduer (hovedsagelig) samt tagpap tag.

Ejendommen er som nævnt indrettet med 4 udlejede lejligheder, som indeholder:

TIL SALG Boligudlejningsejendom

Kanegårdsvej 2A, Rønne
Sagsnr. 37200108

Areal 420 m²
Pris 2.500.000 kr.
Afkast 6,5 %
Telefon 56955683

UDLEJNING VURDERING Kontor

Store Torv 5 ST 2, Rønne
Sagsnr. 37200126

Årlig leje 117.600 kr.

Telefon 56955683

TIL LEJE - attraktivt butiksejendom midt på Store Torv i Rønne

Med central og synlig beliggenhed, midt på Store Torv i Rønne, ligger dette spændende erhvervslejemål på 54 m² i stueplan.

Lejemålet er velegnet til flere forskellige former for forretning, som f.eks. tøjbutik, salon, kaffebar, kontor m.v. - og har senest været anvendt til butik med kunsthåndværk.

Lejemålet indeholder: Stort butikslokale med store vinduer og god loftshøjde. Bagudgang med adgang til toilet med håndvask. Mellemgang med personale indgang. I kælderen er der lagerrum til opbevaring

Erhverv BornholmerBo

Tornegade 1-3 · 3700 Rønne · Tlf. 56 95 56 83 · 371@edc.dk

Ejendomsmæglere & valuarer MDE

Bornholm kan blive verdens navle – for energiøer

Nationalt Center for Grøn Energi er nedsat af Erhvervsministeriet til at skabe vækst gennem innovationer inden for grøn energi, og beliggenheden på Bornholm kan blive en gevinst for lokale virksomheder.

■ Nationalt Center for Grøn Energi er for nylig blevet udpeget af regeringen til at være et erhvervsfyrtårn, der skal katalysere vækst inden for grøn energi. Centret blev lanceret i marts, og med sin beliggenhed på Bornholm kan det, udover forskere, tiltrække internationale selskaber, som ønsker at være helt i front på området for bæredygtige energikilder.

– Bornholm kan blive verdens navle for grøn energi. Stedet man skal til, hvis man er engageret i udvikling og opbygning af energiøer, hvilket står rigtig højt på den internationale dagsorden for tiden, fortæller Caroline White, der er uddannet ingeniør og arbejder som projektleder i Nationalt Center for Grøn Energi. Hun fortæller, at der allerede i år skal gøres en særlig indsats for samarbejdet med lokale erhvervsdrivende. Nationalt Center for Grøn Energi er nemlig ikke kun en vision for et innovationsmekka, der skal fortsætte langt ud i fremtiden, men også et konkret projekt, der løber frem til juni 2023, og som har fået 27,2 millioner af Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse til aktiviteter, der i et samarbejde med øens virksomheder skal udvikle løsninger inden for grøn energi.

– Vi skal stifte et selskab, som vil komme til at bestå af Bornholms Regionskommune, nogle af de store industrielle partnere såsom Ørsted og Siemens, Danmarks Tekniske Universitet (DTU), Bornholms Energi & Forsyning (BEOF), Rønne Havn, Energinet samt Offshore Center Bornholm, som vil bidrage til, at virksomhederne kan blive aktive partnere, siger hun og tilføjer, at der arbejdes henimod, at Rønnes gamle elværk bliver omdannet til hjertet for indsatsen.

– Elværket kan blive indflyvningen for grøn energi – ikke bare i Danmark, men i hele verden, og det tillader vi os at sige, fordi der kommer til at blive opbygget viden, som alle efterspørger i øjeblikket.

Et stort potentiale

Nationalt Center for Grøn Energi skal, udover sparringsmuligheder vedrørende grøn omstilling og grøn energi, give adgang til rekruttering af studerende, der skal bo på øen i en periode for at hjælpe erhvervslivet.

– BEOF og DTU har et mangeårigt samarbejde omkring tests, som skal hjælpe os med hurtigt at omstille os til et intelligent, grønt samfund. Det er egentlig dét samarbejde, som Nationalt Center for Grøn Energi bygger videre på og ønsker at udvide til flere aktører. Der skal laves tests i forbindelse med etableringen af Energiøen, og i den forbindelse forventer Siemens og Ørsted at etablere sig her, siger hun og tilføjer, at andre universiteter også har udvist interesse for at komme til Bornholm udover DTU – blandt andre det meget anerkendte Massachusetts Institute of Technology.

– Vi er jo et geografisk afgrænset samfund, der repræsenterer lidt under én procent af befolkningen, så det er nemt at lave tests her – og at skalere dem ud til resten af Danmark, Europa og verden. De lokale virksomheder kan deltage i udviklingen af nye teknologier, men også øge deres forretningsgrundlag til at levere ydelser som underleverandører til disse aktiviteter, samt forberede dem på Energiøen – den helt store leverance, men også kommende energiøer, for der er kun flere af disse i vente med den nuværende situation på energiforsyningsområdet og de politiske ønsker om grøn omstilling.

Kan du nævne eksempler på tests?

– Det skal undersøges, hvordan vi kan bruge den enorme mængde strøm, der vil komme ind fra Energiøen, så den kan

indgå i vores, relativt lille, bornholmske elnet, hvilket Energinet har bekræftet at de vil arbejde for. Det er aldrig gjort før, og det kræver udvikling af nye teknologiske løsninger. Udover at indsamle data, vil der også være aktiviteter, der skal bidrage til at data kan formidles, så virksomheder lokalt, nationalt og internationalt kan drage nytte af den.

Hvor kan virksomheder få mere at vide om mulighederne?

– Både kommunen, Business Center Bornholm og andre af parterne i Nationalt Center for Grøn Energi vil henvende sig til de bornholmske virksomheder meget snart, da der er mange aktiviteter, som er målrettet virksomhederne. Der er ved at blive udarbejdet en køreplan for, hvornår der sker hvad, så virksomhederne kan forberede sig. Når det kommer til konkret at kunne byde ind på Energiø-udbuddene, har BRK's indsats indtil videre ført til en tilkendegivelse fra Energinet om, at de vil forsøge at splitte deres store udbud op i så små pakker, som det kan lade sig gøre, så bornholmske virksomheder også kan være med til bygge – for det bliver jo et kæmpe anlægsprojekt.

■ TEKST: TINA TOFT MØLLER

■ Nationalt Center for Grøn Energi på Bornholm skal:

- Være et innovationshus for startups og etablerede virksomheder, der arbejder med grøn energi
- Udvikle erhvervsmuligheder i forhold til den kommende energi med 2-3 GW vindkraft
- Udvikle samarbejder om Bornholm som testø
- Målrette innovations- og erhvervsfremmeaktiviteter mod bornholmske virksomheder
- Tiltrække virksomheder uden for Bornholm og startupvirksomheder
- Etablere et Residential College, hvor forskere og studerende fra blandt andet DTU kan komme til Bornholm på kortere eller længere ophold for at lave undersøgelser og feltarbejde sammen med lokale, nationale og internationale partnere

Kilde: BRK, Dansk Energi

Christa Lodahl, erhvervschef hos Business Center Bornholm. Foto: Anders Beier/Mindgap

■ Energiøen og erhvervslivet

Christa Lodahl, erhvervschef hos Business Center Bornholm, ser frem til muligheden for at understøtte de lokale virksomheder yderligere i forbindelse med grøn udvikling:

- Med Nationalt Center for Grøn Energi vil vi gerne være med til at sikre, at alle de aktiviteter, der sker omkring Bornholm, bliver koblet til den lokale udvikling, og der er stor interesse og opbakning fra erhvervslivet.
- Hos Business Center Bornholm øjner vi mange muligheder, og vi vil bl.a. tilbyde individuelle konsulentforløb til 10 virksomheder, hvis de eksempelvis skal arbejde som underleverandører. Vi vil i processen hjælpe med at identificere eventuelle barrierer. Det kan for eksempel være, at man skal have et grønt regnskab, nye certificeringer eller opjustere sin cybersikkerhed, men forløbet er ikke låst til noget bestemt og vil tage udgangspunkt i den enkelte virksomheds behov. Vi vil bl.a. også lave "innovationsspor", hvor vi sætter os sammen med forskellige eksperter for at arbejde målrettet med konkrete udfordringer og

problemstillinger blandt virksomhederne, så de bliver godt klædt på til den grønne omstilling.

- Testaktiviteterne kan også skabe opgaver i forbindelse med måling og dataindsamling. Derudover er de grundlag for nye partnerskaber, som kan øge værdiskabelsen hos små og mellemstore virksomheder. Man kan få ny viden, man kan få testet noget ude i virksomheden, og man kan få en dyrebare indsigt, så man kan komme videre med sin grønne omstilling. Det kan blive en konkurrencefordel, for det ville ellers være en stor omkostning.
- Nogle gange hører vi, at Energiøen måske virker lidt uhåndgribelig, men man skal huske, at det er første gang i verdenshistorien, at der laves sådan én. Vi har ikke noget at læne os op ad, og derfor er vi nødt til at tænke i flere forskellige scenarier, når vi laver en køreplan. Alt er stadig i indledningsfasen, da vi netop har fået det endelige tilsagn, men vi er meget opmærksomme på at komme hurtigt i gang – vi er her for de lokale virksomheder.

I januar, havde vi besøg af de første 30 DTU-studerende i tre dage, og det er der allerede kommet tre konkrete projekter ud af med bornholmske virksomheder, og det vil der komme meget mere af. De studerende fortalte i øvrigt, at det var vildt fedt, at erhvervslivet på Bornholm er så imødekommende – døren til direktørens kontor er åben, og det er noget helt andet, end hvad de kender hjemme fra Lyngby. Det giver endnu bedre muligheder for samarbejdet, fortæller Caroline White, der er projektleder for det nyetablerede Nationalt Center for Grøn Energi. Foto: Jacob Jepsen

- **Smede**
- **Montage**
- **Industriservice**

TLF 28 73 81 68

post@aksmed.dk - www.aksmed.dk

AK Smedeteknik er godkendt af fødevarestyrelsen til at producere Fødevare Kontakt Materiel (FKM)
Se kontrolrapport på www.aksmed.dk

Bornholmerne skal forberede sig på stort rykind – førend de regner med

Ambitionen er, at Bornholm på sigt bliver 100 % drevet af bæredygtig energi, og ifølge den administrerende direktør for Copenhagen Capacity, der bl.a. skal styrke Bornholms vækst inden for bæredygtighed, så kan den nuværende situation i Europa komme til at accelerere udviklingen. Så det handler om at få øen gjort klar til at få hænderne fulde, for fremtiden er lys og nærmere, end man måske lige går og tror.

■ At efterspørgslen på el kun går én vej, opad, er der ikke nogen tvivl om. Fossile brændstoffer skal udfases, og den stigende vækst alene i salget af el-biler er et tegn på, at vi er på vej mod en fremtid, der byder på meget mindre CO₂-udledning og en grøn vinkel på alt, der hedder erhverv. Ikke bare i Danmark.

Derfor er Bornholms status som energiø noget, der skaber interesse ude i Europa, og bornholmerne skal regne med at skulle gøre sig klar til et erhverv i rivende udvikling hurtigere, end man måske havde regnet med i første omgang. Især den store satsning på havvindmøller er noget, der i fremtiden vil komme til at bringe en stor opblomstring i erhvervslivet på øen, hvor det på sigt er planen, at man skal udgøre en af Østersøens største offshore-hubs.

Det mener Asbjørn Overgaard, der er administrerende direktør i Copenhagen Capacity, den erhvervsdrivende fond, der skal skabe vækst i Københavnsområdet og Østdanmark i det hele taget. Bæredygtig vækst, vel at mærke. Derfor står de blandt andet for at rådgive virksomheder i ind- og udland i forhold til investeringer i Energiø Bornholm. Og han kan pege på mange gavnlige effekter af havvindprojekterne, selvom de endnu blot er i startfasen, hvad mange af projekterne angår, omend det i første omgang måske ikke bliver så mærkbart for den almindelige bornholmer.

– Det er klart, at mange af de internationale virksomheder, der skal stå for den indledende etablering, vil have mange af deres egne folk med. Etableringen alene, regner man med, vil kræve i omegnen af 14.500 årsværk, og det er selvsagt ikke noget, vi som danskere kan klare på egen hånd. Derfor forsøger vi at tiltrække udenlandske offshorefirmaer, der har specialkompetencer, og som kan etablere samarbejder med de lokale bornholmske virksomheder, fortæller Asbjørn Overgaard og refererer til en rapport, som COWI lavede i 2021 om beskæftigelseseffekterne af Energiø Bornholm, og som klart viser de fordele, der i fremtiden vil være for øen.

Styrkepositionerne på lang sigt skal afdækkes

I begyndelsen af processen, hvor vindmøllerne skal etableres, vil det endnu ikke være så tydeligt, hvad effekterne for erhvervslivet vil blive. På den lidt længere bane, vil det dog være en helt anden snak.

– Der vil selvfølgelig indledningsvis opstå jobs lokalt med catering, overnatninger og den slags, som bornholmerne jo er særdeles gode til i forvejen. Selve produktionen af møllerne er et enormt projekt, og møllerne vil primært blive konstrueret og fragtet udefra. Men derfra bliver det interessant. I fremtiden skal ikke bare vindmølleparkerne, men også eksempelvis transformatorstationerne vedligeholdes, og der vil komme stor efterspørgsel på skibsførere, skibsmandskab i det hele taget, service-

teknikere, håndværkere, lagerfolk og mange andre faggrupper. Så nu handler det om at få uddannet og udvidet arbejdsstyrken inden for de områder og derudover at trække folk til – ikke bare fra resten af landet, men også fra udlandet, fortæller Asbjørn Overgaard.

Han peger på behovet for at få eksempelvis Rønne Havn omstillet og tilpasset den fremtidige udvikling, som man for eksempel har set det i Esbjerg, således at man er klar til de store udfordringer, der venter. Og meget kan tyde på, at de udfordringer – og perspektiver – der er, kan udfolde sig hurtigere, end det lige var ventet. Og dette siger han især med baggrund i den senere tids triste udvikling i Europa.

Uafhængighed af russisk gas trykker på speederen

Det store fokus på at gøre Danmark, og Europa i det hele taget, uafhængige af at købe russisk gas, som er blevet aktuelt i kølvandet på Ruslands invasion af Ukraine, har rykket udviklingen af bæredygtig energi længere frem på tegnebrættet, end mange nok lige gik og troede.

– Hvor det indledningsvis var planen, at Bornholm alene skulle levere 2 gigawatt, så taler man nu om at skulle op på 3,8 gigawatt, og så taler vi altså vældig meget strøm. Det vil konkret sige, at der i det tilfælde skal konstrueres 253 af de helt store vindmøller, hvor det for et år siden var 134, der var planen. Det er en trist baggrund, men det gode er, at vi har mulighed for at øge hastigheden i processen. Hvor sigtet før var 2030, så virker det nu ikke urealistisk, at mange af målene allerede kan være nået i 2028, fortæller Asbjørn Overgaard.

For som nævnt, så øges behovet for mere strøm hele tiden. Med det sigte, man i Danmark har på at lave Power-to-X, altså at omdanne grøn og bæredygtig elektricitet til brint eller andre former for grøn energi, så vil det behov vokse endnu mere, og det kan i den grad sætte skub i Bornholms status som Energiø.

Interessen er af samme årsag enorm rundt omkring i Europa, hvor andre lande også ønsker at gøre sig fri af det russiske gas-stavnsbånd. Således har Copenhagen Capacity været blandt deltagerne til den store konference om vindenergi, WindEurope, der fandt sted i Bilbao i januar. Og her var det tydeligt at mærke, at der var særdeles mange, der kunne tænke sig at vide mere om projektet med Energiøen for eventuelt at kunne komme med om bord.

– Mange af dem, vi i den forbindelse har talt med, er blevet overraskede over, hvor stort et projekt, det rent faktisk er, og sådan set også hvad det egentlig gik ud på. At få det oplyst har skabt vældigt stor interesse, og det er vel at mærke en interesse, vi har mærket fra mange forskellige slags industrier, fortæller han.

Hvor sigtet før var 2030, så virker det nu ikke urealistisk, at mange af målene allerede kan være nået i 2028.

Bornholm har fordel som “færdig” Energiø

Asbjørn Overgaard fortæller, at det er en løbende udfordring at finde ud af, hvad der “mangler”, hvad behovet for internationale virksomheders bidrag angår, og hvordan man får optimeret Bornholm mest muligt til den kommende tids spændende udvikling. Copenhagen Capacity har heldigvis en dygtig medarbejder i Kim Lundberg, som bor på Bornholm, og har mere end tyve års erfaring med at løfte regionen i forhold til de opgaver. Men han peger også på en anden og mere grundlæggende ting, der gør det nemmere at lancere Energiøen i Østersøen frem for den tilsvarende i Nordsøen.

I og med at Bornholm allerede er en fysisk ø, så har man nemlig her en færdig pakke, der gør logistikken meget nemmere, og det, tror han, kommer bornholmerne til at nyde godt af i kombination med de mange andre fordele, der gør øen så tiltrækkende. For som han også selv pointerer, så peger udviklingen ikke bare i retning af, at unge bornholmere vender hjem til øen – den går i retning af, at de slet ikke flytter væk i første omgang.

Asbjørn Overgaard, administrerende direktør Copenhagen Capacity.

ADVOKATFIRMAET BO HANSEN & MORTEN HARTELIUS

Bo Hansen **Morten Hartelius**
Advokat (H) Advokat (L)

Tlf. 56 95 17 04 · Snellemark 51 · 3700 Rønne
www.adv-bohansen.dk · e-mail: advokat@adv-bohansen.dk

RØNNE MINILAGER

Depotrum fra 8 m² - 22 m² med separat adgang og egen nøgle.
Indhegnet plads med videoovervågning
døgnet rundt.

Også
i Nexø

Lillevangsvej 13 · 3700 Rønne
TLF. 61 60 74 59 · www.roenneminilager.dk

Erhverv søges på hele Bornholm

- Forretninger • Kontor
- Udlejnings ejendomme • Andet erhverv

Kim Moore-Kofod
Statsaut. ejendoms-
mægler & Valuar

Kontakt din erhvervsmægler
- *Fuld diskretion, naturligvis*

Nybolig Bornholm

Snellemark 41 C- 3700 Rønne Tlf.: 5695 7828

Købmagergade 5 – 3730 Nexø Tlf.: 5649 7828

WWW.EJENDOMSTORVET.DK

Nybolig

.. sammen med Nykredit

40-ÅRS JUBILÆUM PER RASMUSSEN

Stort tillykke til **Per Rasmussen** 40-års jubilæum i JF Data Service

Vi er glade for, at du fortsætter,
og vi takker for dit store engagement
i JF og din loyalitet igennem så
mange år.

Foto: Kennet Hult

Tilskudspuljer: Søg op til 250.000 kr. til digital omstilling eller rådgivning.

JF er godkendt som rådgiver i SMV:Digital. Det betyder, at du kan tage fat i os, hvis du er interesseret i at søge en af de mange tilskudspuljer.

Vi hjælper gerne med råd og vejledning i ansøgningsprocessen, hvilken pulje du skal søge til dit projekt, samt hvordan du får bedst gavn af puljerne.

Kontakt Lars Falk
Tlf. 56 95 26 48
Mail lf@jf-data.com

IT-rådgivning, softwareudvikling, drift, support og hosting, IT-infrastruktur, webudvikling mm.
JF Data Service ApS, Håndværkervej 2, 3700 Rønne. Tlf. 56 95 26 48. info@jf-data.com, www.jf-data.com